

SLOVENSKI TADRIAN

LETO I., ŠTEV. 51

Koper, petek 19. decembra 1952

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

Tujec na svoji zemlji

Boš rod, ki bivaš tod, boš v duši čvrst?
O. Župančič

Članek bi lahko naslovili tudi »Winterton Mussolinijev sopodpisnik protislovenskih zakonov«, ali tudi »Moderna pravljica o angleški demokraciji«, ali celo stvarneje »Winterton — orodje italijanskega iredentizma«. Bodi naslov ta ali oni, Winterton je napravil nekaj, kar se človeku upira. Seveda postenemu, demokratičnemu človeku. Kako naj se še upira krivično prizadetemu. Odstranitev ali bolje rečeno ukaz za odstranitev slovenskih napisov na vhodih v razne slovenske vasi na Tržaškem je pravzaprav zunanji izraz in, če hočemo, malenkosten zunanji izraz Wintertonovega vladanja. Winterton pa vlada diskriminacijsko. Razumljivo je, da ogorčenje vsega slovenskega ljudstva nad »ukazom« generala Wintertona je primerno vsemu dosedanjemu diskriminacijskemu početju vseh mogočih in nemogočih generalov in njim podobnih ljudi, ki so bili v Trstu po osvoboditvi.

Res je, da vsak zna svojo obrt najbolje. Toda angleški in ameriški demokratje so se le zmotili, če so mislili, da se bomo Slovenci pokorili njihovu obrtniškem vladanju v duhu njihove kolonijalne demokracije. O demokraciji so jih polna usta, demokracija pa ni nekaj, kar lahko trobiš po radiu, tiskav v milijonskih nakladah, slavnostno izjavljajš na shodih. Demokracije ne daješ, pač pa je demokracija to, česar ne jemlješ. Demokracija je življenjska stvarnost zmagovitega delovnega ljudstva.

Dobro bi bilo, če bi se gospod general spomnil na anekdoto Diogenesa in Aleksandra Velikega o bogatih nagradah in soncu. Najbolje bi pa bilo seveda, če bi se zamislil nad dogodki od leta 1918 dalje in na upor ter na zmagovito pot Slovencev na Tržaškem. Naj bi tudi malo pomislil, kje so bili pred desetimi leti vsi tisti gospodje, ki jih danes v Trstu štiti in podpira, in naj se vpraša, kako bi se z njimi takrat pogledal kot dober zavezniški vojak. Vemo sicer, da navadno vojaki niso diplomati, niti politiki, vemo pa tudi, da poveljniki in zaupniki Varnostnega sveta morajo imeti dovolj razuma in razgledanosti ter delati po načelu listine OZN.

Winterton je seveda samo izvrševalec nalog ameriške in angleške vlade. Torej krivda za krivice proti Slovincem pada predvsem na

dvoličnost angleških in ameriških vladajočih ljudi. Prav ti so do Slovencev in posredno do jugoslovanskih interesov na Tržaškem, kakor do Jugoslavije sploh, krivični. To pa zato, ker je njihova državna ureditev drugačna: zastarela ter okorela, imperialistična in zaslužnjava. Iz zgodovine pa bi se le morali naučiti, da bodo morda ponovno podpiranje odkritega in prikrita fašizma drago plačali s krvjo in žrtvami svojih lastnih državljanov. Sicer pa je sploh vprašanje, koliko so tem oblastnikom lastni državljani pri srcu.

Za stanje na Tržaškem pa je poleg svojih vlad le odgovoren Winterton, tudi osebno, kajti o nekaterih stvareh sam odloča. Nima pomena sklicevati se na ne vem kakšno demokracijo, če gospod general ne upošteva najosnovnejših pravic človeka. Prepričani smo, da Winterton ve, kaj so to človečanske pravice. Ugotoviti pa moramo na žalost, da se je premalo poglubil v bistvo dejstev, ki nanje tržaški Slovenci opozarjajo od vsega začetka anglo-ameriške vladavine v Trstu. Teh krivičnih dejstev pa je toliko, da bi moral vsak naivnež in slepec uvideti njihovo resnost. Če že mora biti poslušen spletkarjenju svoje vlade, ne bi smel preko krivic, ki jih njegova vlada dovoljuje.

Seveda so za početje proti Slovincem odgovorni tudi fašisti, ki se sedaj skrivajo pod plaščem solzavega demokščanstva, sedaj pa odrito nastopajo. Krivi so tudi v nemajhni meri izdajalci interesov tržaškega delovnega ljudstva — vidaljevci in njihovi »krempeljisti« pokrovitelji. Ostane pa pribito: slovensko ljudstvo je vzdržalo na svojih tleh ob svojem morju že dolga stoletja. Požrlo je marsikatero grenko, potočilo marsikatero solzo, a je ostalo in živi. Propadli so vsi mogoči njegovi zaslužnjevci, propadli bodo tudi vsi današnji zagovorniki fašističnih zakonov, če bodo na tem vztrajali. O iredentistični in klerofašistični italijanski drhali niti ne govorimo, ker v odnosu do Slovencev pomeni le madež na slovenski granitni stavbi, ki ga izpere dež in odnese burja. Naš narod pa bo tu živel in vztrajal, dokler mu končno ne zasveti sonce svobode in osvetli njegove rane v opomin vsem morebitnim poznejšim tlačiteljem.

PO NAŠIH OBČINAH

V Sečovljah bodo z regulacijo Dragonje in Valdernige pridobili več sto hektarjev obdelovalne zemlje

Vsa ta obsežna ravnina, ki se začne v rokavu pod Baredi, Sergašami, Padno in Sempetrom, je bila do pred nekaj leti vedno v nevarnosti poplavl. Skozi ravnino namreč slija — kar je popolnoma naravno — proti morju dve vodi: Dragonja, ki je ob izviru Rokave, in Valderniga. Ker pa sta že skozi stoletja bili vajeni »kar po svojo«, kot pravijo ljudje, sta si utirali pot, kjer je bilo bliže in odnašali v morje veliko rodovine zemlje. Ob

ravnino na severovzhodu, vzhodu in deloma na jugovzhodu so zelo primerni za gojenje oljčnih nasadov. Novi občinski odbor bo ob sodelovanju gospodarskega sveta poskrbel, da se bodo vsa taka mesta spremenila v lepe in moderno urejene oljčne gaje. V prihodnjih desetih letih morajo ta sončna pobočja dajati že lepe dohodke kmetovalcem in združnikom.

Novi občinski odbor je mnenja, da bi bilo zelo potrebno zgraditi v

narekujejo potrebe velikega okoliša, ki obsega Krkavče, Padno, Novo vas in Sv. Peter. Tako bo prosvetno društvo »France Bevk«, ki dobro deluje, dobilo primerne prostore. Treba bo misliti na gradnjo poslopja za nižjo gimnazijo pri Sv. Petru.

Pri upravljanju je občinski odbor do sedaj skoro sam posloval. V nedeljo pa so sestavili tri svete in sicer: svet za gospodarstvo, za socialno skrbstvo in zdravstvo ter svet za kulturo in prosveto. Poleg teh svetov so sestavili še stalne odborniške komisije, ki bodo pomagale občinskemu odboru.

Pri upravljanju občine bodo tako sodelovali zastopniki rudnika, solin, šole, splošne kmetijske in delovne zadrage in še druge organizacije. To bo novemu občinskemu odboru v veliko pomoč pri reševanju številnih nalog, ki ga čakajo. S sedanjostjo sestavo občinskega odbora in postavitvijo svetov ter odborniških komisij, je omogočena najširša udeležba ljudstva pri upravljanju občine. Ze prej so ljudje na zborih volivcev kazali veliko zanimanja za razna vprašanja skupne uprave. To zanimanje pa je razumevanje ljudi, ker čutijo, da je od njih odvisno, da bo upravljanje občine šlo dobro.

Sporočila Urada za informacije VUJLA

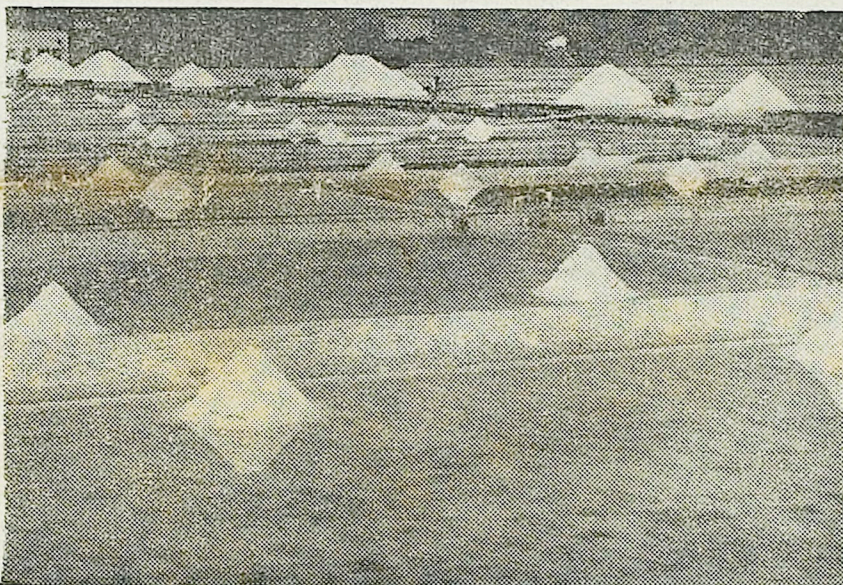
Nekateri tržaški časopisi so objavili vest, da v jugoslovanski coni STO ne spoštujejo italijanskih pravic in ne dovoljujejo uporabe italijanskega jezika.

V zvezi s tem opozarja Urad za informacije VUJLA na zakonske odredbe, ki jih je izdala Vojaška uprava v smislu mirovne pogodbe. Po vseh odredbah so vse tri narodnosti v jugoslovanski coni STO — slovenska, italijanska in hrvatska — popolnoma enakopravne.

Komandant jugoslovanske vojaške uprave je razen drugih uredb, ki zagotavljajo narodnostno enakopravnost v jugoslovanski coni, izdal še 15. maja tega leta uredbo št. 3, katere 7. člen pravi:

»Vsi organi ljudske oblasti in uprave so dolžni še nadalje spoštovati načelo narodnostne enakopravnosti vseh prebivalcev jugoslovanske cone STO, njihovo pravico do materinskega jezika v javnem in privatnem življenju, pravico do nemotenega nacionalnega in kulturnega razvoja in pri namestitvi v vseh javnih službah upoštevati narodnostni sestav prebivalcev na področju svoje uprave.«

Ti predpisi se tudi resnično izvajajo. Slovenski, italijanski in hrvaški jezik je v jugoslovanski coni STO uradni jezik in se enakopravno uporablja v javni administraciji, pri organih ljudske oblasti, v gospodarstvu, v šolstvu, na sodnih in pri javnih ustanovah, pri nazivih mest, ulic in pri uradnih publikacijah.

večjem deževju pa sta poplavljal spodnji del ravnine in spravljali v nevarnost celo človeška življenja. Vsako leto je bilo ogroženih pred poplavlami kakih 200 hektarjev obdelane zemlje. Milijonsko škodo so te poplave povzročale vinogradnikom v nižjih predelih ravnine.

Precejšen del tika Dragonje so že regulirali, ostaja pa še veliko dela. Potok Valderniga, ki izvira pod Padno, poplavlja ob jesenskem deževju okoli 100 hektarjev zemljišča in napravila velikansko škodo na predelih. Pod Sempetrom je v kraju »Na mlaki« okoli 50 hektarjev v poletnem času presihajočega močvirja, v deževni dobi pa je tam pravo jezero. To zelo ovira donosno pridelovanje kmetijskih kultur. Tu se je tudi zelo razširil škodljivec bramor. Zelo mu ugaja lahka humozna zemlja, ki je kot nalašče za njegovo škodljivo delovanje.

Da bi postopoma odpravljali škodljive vplive poplavl, so volivci na zborih večkrat razpravljali o čiščenju vseh odtočnih jarkov. Novi občinski ljudski odbor bo poskrbel nadalje, da bodo vso ravnino očistili nadležnega grmovja, vrh, topolov in robide, ki jemljejo toliko prostora drugim kulturam in ovirajo odtok vode. Vsa ta brezpotrebna drevesa in grmovje je zavetišče številnim škodljivcem kmetijskih kultur.

Vsi prisočni bregovi, ki zapirajo

kraju malo predelovalno sadno in industrijo. Z razvojem kmetijstva, kot ga predvidevajo, bo treba izkoristiti vse sadje, ki ga je že sedaj v tem kraju veliko. Večkrat se dogodi, da ostane neizkoriščeno sadje, ki bi, predelano, dalo lepe dohodke. Tako bi bila nujno potrebna večja sušilnica za fige, predelovalnica sadja za marmelado in destilarna za kuhanje žganja. Pri tem bi dobilo zaposlitev več delavcev.

Zelo važno gospodarsko vprašanje so soline. Te so postavljene pred važno nalogo izboljšanja kvalitete soli. V ta namen nameravajo postaviti mlin za mletje soli, ker trg zahteva vedno boljše sol. Potrebno bo pristopiti k liveliranju vseh vodnih bazenov.

Rudnik je končno dobil tako potrebne črpalke, ki bodo začele delovati čim bo za to na razpolago odgovarajoča električna moč. Črpanje vode iz stanih rovov bo trajalo več mesecev. Treba je na tem mestu podčrtati, da so delavci te črpalke namestili v tekmovalstvu za praznik republike in volitve.

Sedaj gradijo v Sečovljah poslopje slovenske osnovne šole in bo treba gradnjo čimprej zaključiti. Zgradili bodo stanovanjsko poslopje za učitelstvo. Pri Sv. Petru bo treba čimprej končati gradnjo prvega dela kulturnega doma in začeti z gradnjo drugega dela. To

V DUTOVLJAH DOBRO IZVAJAJO samoupravne družbene naloge

Občinski ljudski odbor Dutovlje ima najbolj razvito kmetijstvo v okraju, istočasno pa je na njegovem območju večina proizvodnje vina — terana.

Letos je tudi v tej občini suša zelo prizadela kmečke pridelke, le pridelek grozdja terana je lepo kazal in obetal zelo dobro ter kvaliteto letino. Toda teden dni pred trgatvijo je prišla velika toča, ki je uničila na območju občine 80 odstotkov proizvodnje grozdja in bilo je povzročeno nad 15 milijonov škod.

Občinski ljudski odbor Dutovlje je pravočasno pokrenil, da je bila škoda pravilno ocenjena in na podlagi tega so bili davkoplačevalci z zadnjo akontacijo razbremenjeni, saj prinaša v teh krajih vinogradništvo glavni dohodek.

Med letom je občinski LO skliceval po vseh večkrat zbor volivcev, na katerih so rešili več družbenih in gospodarskih problemov. V volilni enoti Veliki dol so izkupiček 300.000 dinarjev od prodanega borovega lesa, poskodovanega od letošnje zimске zmrzali, porabili za napeljavno vodovoda. Popravili so blizu vasi velik rezervoar, že več časa neuporaben. Nabavili so 150 metrov cevi in nad 10 ton cementa, napeljali v vas vodo, kjer so uredili lepo napajališče. To vodo bodo uporabljali za vse potrebe živine, za pranje, namakanje in škropljenje. Do sedaj so morali uporabljati za vse to pitno vodo iz vodovoda in tako bo vas sedaj prihranila okoli 3.000 din mesečno. Vrednost izvršenega dela je nad pol milijona dinarjev, toda s prispevkom prostovoljnega dela so porabili le okoli 200.000, ostalih 100.000 pa so določili za obnovo šole v vasi.

Tudi v vasi Pliskovci so izkupiček okoli 200.000 dinarjev od polomljenih borovcev porabili za potrebe vasi. Vaščani so iz kamnoloma Kopriva najeli drobilec ter namleli veliko količino gramoz za vse vaške poti in razširili pot blizu vasi

v dolžini 70 m, tako sedaj tod vozijo tudi kamioni.

V vasi Pliskovci so popravili vaško napajališče, za kar so nabavili in uporabili 35 stotov cementa.

Isto so napravili tudi v vasi Skopje, kjer so z najetimi drobileci namleli potreben gramoz za vse vaške poti in za betoniranje šole, ki jo adaptirajo.

Za kritje stroškov najemnine za drobilec, za nabavo cementa in za stroške električne napeljave 200 m nizke napetosti do drobileca so količino namletega gramozu še povečali, tako da so ga prodali upravi za ceste, z izkupičkom pa plačali stroške.

Tudi v vasi Avber so popravili več krajevnih poti, nekatere tudi razširili v skupni vrednosti 100.000 din, porabili pa so le 70.000.

V Dutovljah se sedaj pripravljajo za ureditev kanalizacije v vasi, vaščani bodo vsa težaška dela napravili prostovoljno.

Letos so popravili tudi javno razsvetljavo, prav tako v Tomaju in Koprivi, sedaj pa bodo javno razsvetljavo uredili tudi v ostalih vasesh občine. Občinski ljudski odbor Dutovlje je letos tudi zelo aktiven pri popravilu šol.

Obnovo šol po investicijskem planu OLO Sežana, 800.000 dinarjev za šolo Dutovlje in 500.000 dinarjev za šolo Skopje, je občinski LO Dutovlje prevzel sam v lastno rečijo. Šolo v Dutovljah so hitro obnovili, tako da bo ta ena najlepših v okraju. Uredili so dve krasni učilnici, ki lahko sprejmeta vsaka po 60 učencev, v pritličju pa so uredili krasno dvorano 16x8 m z lepim odrom, kjer se bodo lahko tudi kulturno udeleževali. V Skopju pa bodo prav tako kmalu dokončali adaptacijo šole z dvema učilnicama in vsemi potrebnimi pritlikinami ter družinsko stanovanje za učitelja. Ker jim je za vsa ta dela zmanjkalo investicij, so OLO izposlovali naknadno še en milijon dinarjev. V mesecu decem-

bru bodo pristopili k obnovi šole tudi v Velikem dolu, za kar so zdaj najeli 800.000 dinarjev kredita.

Lepe uspehe so dosegli v tej občini letos tudi pri kulturnem udeleževanju. V Tomaju so spomladaj ustanovili prosvetno društvo z dobrim pevskim zborom in dramsko skupino, s katero so letos že večkrat nastopili doma in v bližnjih vaseh.

Prosvetno društvo je oživelo tudi v Pliskovci, kjer hitro napredujejo. Prav tako je v Dutovljah, kjer so zelo aktivni tudi gasilci in novo ustanovljeno društvo »Partizana«.

Na zborih volivcev prejšnji teden, ko so izbirali kandidate za novi občinski LO v Dutovljah, so dosedanjim aktivnim odbornikom povsod dali polno priznanje in jih ponovno kandidirali v novi občinski ljudski odbor in tudi za člane okrajnega ljudskega odbora.

Dosedanega predsednika občinskega LO tov. Škrinjarija Slavkova, ki ima pri dosedanjih uspehih največ zasluga, so kandidirali za občinski LO in za OLO. Tudi učiteljico tvarišico Zadnekovo so ponovno kandidirali v OLO, ker jo poznajo kot dobro prosvetno in kulturno delavko.

V Tomaju so kandidirali aktivnega zadružnika Pahorja Dominika, v Pliskovci med drugimi tudi Šuca Cirila.

Volivci občine Dutovlje se v polni meri zavedajo, da je od dobrih odbornikov odvisen nadaljnji uspeh in hiter družbeni razvoj v občini.

Janko Valentinčič

Ogorčenje koprskih frontovcev zaradi Wintonovih raznarodovalnih ukrepov

V soboto je bila v Kopru seja okrajnega izvršnega odbora SIAU, na kateri so razpravljali o rezultatih volitev in o prihodnjih nalogah fronte. Predsednik Julij Beltram je med drugim dejal, da je zaradi položaja, ki ga ima ljudska fronta v koprskem okraju, rezultat volitev popolnoma objektivno odraz razmerja sil v okraju. Udeležba na volitvah je bila izredno visoka in ni bilo kljub demokratičnemu volilnemu zakonu, po katerem ima skupina državljano pravo predložiti svojo listo, niti enega primera postavilve take liste. Čeprav so na volitvah 1. 1950 nastopile v koprskem okraju nekatere druge stranke, se jim letos to ni posrečilo, ker niso imele določene števila prištevcev, da bi lahko postavile svoje liste. Prav tako ni bilo primera, da bi kakšna skupina nezadovoljnih postavila svojo listo.

Odborniki so ugotovili, da je uspeh na volitvah pripisati predvsem razvoju prave socialistične demokracije v Jugoslaviji in pri nas, zaradi česar nasprotniki tudi niso mogli najti nikakršnih prijemov, da bi volivce odvrnili od ljudske oblasti. Nadalje so ugotovili, da so volivci dobro izbirali odbornike, da pa je bil prenizek odstotek odbornikov žena.

Razpravljajoč o nalogah Fronte, so odborniki poudarili potrebo po stalnem delu z množicami, predvsem sklicevanje zborov volivcev ter organiziranje predavanj in tečajev. Prav tako so sklenili, da bodo na seje občinskih odborov, ki bodo javne, povabili člane Fronte.

V nadaljevanju seje so odborniki izbrali komisijo, ki bo pregledala finančno poslovanje ljudske fronte in izdelala proračun za leto 1953.

Odborniki so nato obširno raz-

Novi predpisi o plačah, invalidninah in penzijah

Na okraja Koper in Buje je z odredbami komandanta Vojaške uprave JLA polkovnika Stamatovića razširjen celotni jugoslovanski sistem invalidnin, penzij in plač, ki bodo uvedene s 1. januarjem 1953.

V naslednjem podajamo nekaj osnovnih določil posameznih predpisov.

Z razširitvijo veljavnosti jugoslovanskega Zakona o vojaških vojnih invalidih in Uredbe o invalidskih prejemkih, na podlagi katerih se avtomatično razširja tudi veljavnost ostalih tozadevnih predpisov, smo dobili zaokrožen sistem invalidske zakonodaje. Glede definicije, kdo je invalid, je ostalo pri starem. Novi predpisi spet izrecno podčrtavajo, da invalidnina ne pripada dobrovoljcem iz italijanskih vojsk po letu 1935 in pripadnikom fašistične milice. Prejemki so, kot doslej, razporejeni v deset razredov z ozirom na stopnjo invalidnosti. Pri določanju višine invalidnin je odločalo načelo, naj se invalidski fond v globalu ne zniža, pač pa naj bo notranja razdelitev fonda med posameznimi razredi oziroma kategorijami taka, da bo invalidnina po eni strani pomenila priznanje za žrtve, po drugi strani pa resnično materialno pomoč tistim, ki so zaradi vojne bodisi sami ali njihovi svojci utrpeli zmanjšanje pridobitne sposobnosti. To načelo se odraža v tem, da se prejemki razredov z nižjo stopnjo invalidnosti po novih predpisih nekoliko znižajo, prejemki višjih razredov pa znatno

zvišajo. Osebnih in družinski invalidi prejemaajo v smislu Odredbe komandanta poleg zneskov, predvidenih v jugoslovanski uredbi še posebne dodatke. Zaradi primerjave navajamo, da je 20 % invalid doslej prejemal 1000 din mesečno, po novih predpisih pa mu pripada 840 din; 100 % invalid je doslej prejemal 10.000 din, od sedaj mu pripada 14.400 din, osemu, ki rabi tujo pomoč, pa 21.600 din, nasproti dosedanjim mesečnim 10.000 din.

Poleg tega po novih predpisih prejemaajo vsi invalidi 100 % invalidnino, ne glede na premoženjsko stanje družine in ne glede na dohodek od osebnega dela, socialnega zavarovanja ali kakršnega koli drugega dodatka. Doslej so gmotno preskrbljeni prejemali samo 50 % invalidnine.

Nadalje pripada invalidom in družinskim članom, ki so glede na premoženjsko stanje in delovno zmoglost pretežno navezani na vzdrževanje z invalidskimi prejemki, še invalidski dodatek v višini 3.000 din. Družinska invalidnina, ki znaša s posebnim dodatkom 1.660 din, se poveča za vsakega nadaljnjega člana družine, ki je souživalec invalidnine, za 280.— din.

Invalidom pripadajo tudi otroški dodatki, ki se odmerjajo po posebnih predpisih.

Uredba o določanju in o prevedbi pokojnin razporeja upokojence v 20 pokojninskih razredov, ki s posebnim dodatkom, v smislu Odredbe komandanta, znašajo od 6.600 do 28.000 din, dočim se je po dosedanjih predpisih odmerjalo takozvana minimalna invalidnina ali pa pokojnina v določenem procentu od zadnje plače. Minimalna pokojnina za osebo upokojence znaša 6.300 din, za družinske pa 4.900 din. Po dosedanjih predpisih je znašala minimalna osebna pokojnina 4.500, družinska pa 4.400 din. Povečanje minimalne pokojnine, ki jo uživa veliko število starejših upokojencev, bo zahtevalo znatno zvišanje fonda socialnega zavarovanja.

Predpisi o pokojninah veljajo tudi za invalidne mirnodobnih invalidov in delovnih invalidov.

V delovno dobo za pridobitev pravic do pokojnine oziroma invalidnine se šteje tudi čas, prebit na vojaški dolžnosti, v ujetništvu ali v internaciji, ne prizna pa se ta doba dobrovoljcem italijanske vojske po letu 1935 in pripadnikom fašistične milice.

Dvojno pa se šteje čas, prebit v partizanskih odredih, narodno-osvobodilni vojski ali JLA, v zavezniških vojskah po 6. aprilu 1941, na aktivnem in organiziranem delu v narodnoosvobodilni borbi ter v antifašističnem in narodnoosvobodilnem boju v inozemstvu.

Uslužbenke plače regulira Uredba o nazivih in plačah državnih uslužbenecov. Po tej Uredbi so uslužbenec razporejeni v 20 plačilnih razredov, na katere se daje po Odredbi ko-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Mestu ribje industrije se obeta mnogo novega

Čas pred volitvami in po njih je zelo neugoden za razgovore med novinarji in predstavniki ljudske oblasti na terenu. Prvi in drugi imajo posla čez glavo. Odborniki ljudskih odborov romajo iz zborovanja na zborovanje, poljsnjujejo politično situacijo ter rešujejo organizacijska vprašanja, novinarji imajo zopet nalogo obveščati o vsem tem javnost, analizirati dobre in slabe primere in še mnogo drugega.

O vsem tem sem razmišljal, ko sem se vozil v Izolo k tajniku občinskega mestnega odbora Brunetu Štamparju. Toda priznati moram, da sem imel srečo. Po pol-druhi uri čakanja, ko je tajnik opravil svoje najnujnejše posle, sva že bila v živahnem razgovoru. Mnogo zanimivega mi je povedal in upam, da bodo tudi bralci zadovoljni, če jim ta razgovor ponovim.

Na volitvah v ljudske odbore so Izolani krepko povedali, kaj pomeni za njih ljudska oblast. Ali bi mi lahko o tem navedli nekaj podrobnosti, zlasti še kar zadeva nove odbornike iz vrst delavstva, mladine in žena?

Ze udeležba na volilnih sestankih, ki se je gibala med 80 do 85%, je pokazala, da tudi na dan volitev ne bomo med zadnjimi. Nekaj čez enajsto uro dopoldne so bile volitve v glavnem zaključene, na nekaterih voliščih pa so volilci opravili svojo dolžnost že ob devetih. Izbrali so najboljše kandidate, ki so jih predlagali na zborih volivcev. V novem odboru so zastopani vsi sloji, žene, mladina, zlasti pa še delavci, med katerimi je tudi znani novator iz tovarne Ampelea Nevio Delise. Na predvolilnih ssetankih so volilci tudi mnogo razpravljali in z odobravanjem sprejeli program prihodnjega dela občine za dobo treh let.

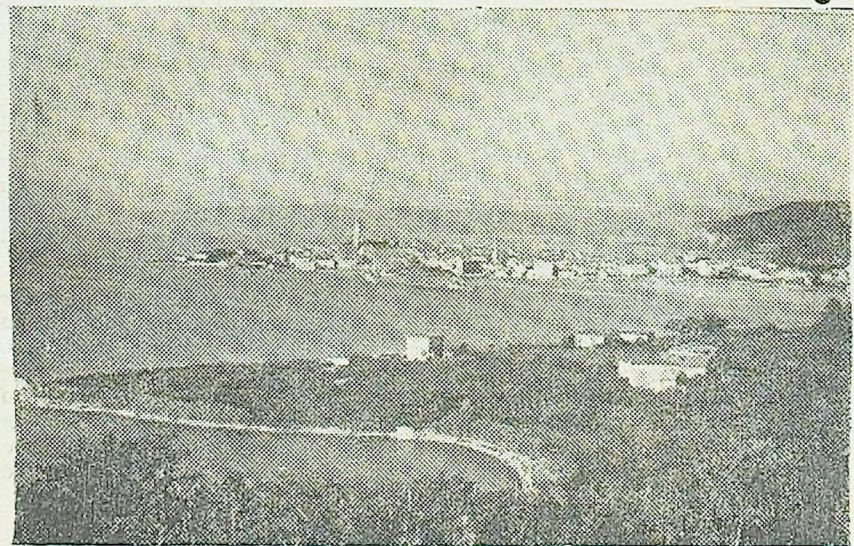
Ali mi lahko kaj več poveste o tem programu, zlasti še kar zadeva bližnjo prihodnost, to je prihodnje leto?

Delovni program za prihodnje leto je precej obsežen in morali bomo kar krepko pritisniti, če ga

bomo hoteli izpolniti. Med drugim smo predvideli ureditev zelo prečnega vprašanja v Izoli, to je kanalizacije. Zgradili bomo dve javni pralnici na mestih, ki ju bo predlagala organizacija AFZ ter 100 modernih stranišč v privatnih stanovanjih in javnih zgradbah. Vse to bo močno dvignilo higijensko stanje v mestu. Predvidevamo tudi asfaltiranje ceste pred pokopališčem in nekaterih drugih cest, popravilo ulice Zamarin, zgraditev pionirskega doma, ureditev parka itd. Da bomo kos vsem tem nalogam, so seveda frontovci že sedaj pripravljali o tem, da bo treba priskočiti na pomoč s prostovoljnimi delom.

Izola je mesto delavcev in ribičev. Ali bi mi lahko povedali, kako skrbi ljudska oblast za dvig življenjskega standarda delavstva ter za njihovo kulturno-prosvetno in športno delovanje?

Razume se, da je to vprašanje ena naših glavnih skrbi. Predvidevamo zgradbo delavskih stanovanjskih hiš za 30 stanovanj, ter popravilo 200 delavskih hiš ter drugih zgradb v mestu. Ljudski odbor bo nudil vso materialno in moralno pomoč sindikatu (Nadaljevanje na 5. strani)

Pogled na Izolo

TEDEN DNI DOMA

V nedeljo je bila v Litiji proslava druge grupe odredov, na kateri sta govorila tov. Franc Leskošek in generalpodpolkovnik Dušan Kveder. Ogromna množica prebivalstva je navdušeno pozdravila borce II. grupe odredov, med katerimi je bilo mnogo višjih oficirjev naše Armade. O zmagoviti epopeji borcev II. grupe odredov, zlasti pa o njenem pohodu na Stajersko je govoril Franc Leskošek, ki je ob koncu dejal, da ne smemo nikoli pozabiti na velike žrtve, ki smo jih dali in da smo zmagali pod vodstvom Komunistične partije in tovariša Tita.

25. decembra se bo sestala zveza na ljudska skupščina. Na zasedanju bodo sprejeli proračun in družbeni plan za leto 1953. Skupščina se bo ponovno sestala 10. januarja, ko bodo izvolili predsednika republike in sprejeli več važnih zakonov.

Srbski patriarh Vikentije je odgovoril v beograjskih dnevnikih »Borba in »Politika« na obrekovanja centerbyskega nadškofa Fischerja, ki je trdil, da srbska pra-

voslavna cerkev ni svobodna. Patriarh je poudaril, da škof Fischer ni pooblaščen govoriti o odnosih med srbsko pravoslavno cerkvijo in državo, ki se postopoma stalno izboljšujejo in zatrdil, da so vsi glasovi o preganjanju cerkve v Jugoslaviji neosnovani.

Zaradi naglega taljenja snega so močno narasle reke zlasti v Bosni in Hercegovini. Neretva je narasla za okrog 13 metrov nad normalo in začela ogrožati dela na hidrocentrali Jablanici. Med Mostarjem in Sarajevom je voda poplavlila nad 600 hiš in porušila več mostov. V vse ogrožene kraje so takoj prihitele ekipe Rdečega križa, vojske in milice.

Iz naših ladjedelnic v Dalmaciji, Hrvatskem Primorju in na otokih prihaja čedalje več modernih ribiških ladij. Dieselmotorje zanje so doslej ladjedelnice kupovale v tujini. Tovarna »Aleksander Rankovič« na Reki pa je začela izdelovati dieselmotorje po 9 konjskih sil za manjše ribiške ladje in motorje po 400 ks, ki jih bodo ladjedelnice uporabljale za velike ribiške in druge lesene ladje.

ODLOČNE BESEDE MARŠALA TITA ITALIJANSKIM IMPERIALISTOM IN VATIKANU

V torek je maršal Tito obiskal z vidnimi člani zvezne vlade Smederevskega Palanka v Srbiji, kjer si je ogledal velike tovarne železniških vagonov in kjer je v času stare Jugoslavije bil zaposlen kot delavec. Tamkajšnja partijska organizacija ga je letos izbrala za svojega delegata na VI. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije v Zagrebu.

Ob tej priložnosti je maršal Tito imel dolg govor, v katerem se je ogledal velike tovarne železniških vagonov in kjer je v času stare Jugoslavije bil zaposlen kot delavec. Tamkajšnja partijska organizacija ga je letos izbrala za svojega delegata na VI. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije v Zagrebu.

Očitno je reakcionarnim krogom v svetu, v prvi vrsti Vatikanu in uradnim krogom, da skušajo oslabil mednarodni položaj nove Jugoslavije in da hočejo preprečiti razširitev pomoči, ki jo sedaj Jugoslavija dobiva od zapadnih velesil za okrepitev svoje obrambne moči in za svoj gospodarski razvoj.

Poudaril je predvsem, da se je v odnosih med Jugoslavijo in Italijo marsikaj poslabšalo. Vprašanje Trsta — je dejal — se vleče že od leta 1945 in se ni niti za las premaknilo z mesta po tristranski deklaraciji. Sedaj pa vodijo zaradi tega vprašanja v svetu neodgovorno gonjo proti Jugoslaviji. Vsa mednarodna reakcija na čelu z Vatikanom je ogorčena. Italijanski tisk in celo odgovorni italijanski obrambni minister Paceiardi odkrito poziva zapadne zaveznike, naj ne dajo Jugoslaviji vojaške in druge pomoči, ker jo edino na ta način lahko prisilijo, da popusti v vprašanju Trsta.

Vatikanski in italijanski krogi trdijo — je nadaljeval maršal Tito — da je treba Jugoslaviji nastaviti nož na grlo in ji ne dati orožja in kruha, pa bo dala Italijanom Trst in morda pozneje še kaj več. Maršal Tito je k takšnemu nesramnemu zatrevanju poudaril: »Mi nismo ljudje, ki bi se bali noža. Mi smo zagotavljali, dokazali in še vedno dokazujemo, da smo z vsemi, ki so za mir in proti agresiji. Imamo najmočnejšo vojsko v Evropi, pa čeprav govorijo raznih sovražnikov, da naša vojska ni močna. Priporočamo jim, naj ne izzivajo, ker se jim ne bi izplačala nobena pustolovščina in preizkušanje naše obrambne moči. Ko klevetejo našo vojsko, poskušajo na ta način pridobiti zaveznike za svojo tezo, češ da nam ni treba pomagati, dokler se ne odredimo svojim interesom. Mi nismo nikdar vsiljevali svojega zavezništva nikomur. Kdor pa nas hoče za zaveznike in kdor misli o nas dobro, temu bomo res dobri zavezniki. Če pa nas ta ali oni noče za zaveznika, imamo še drugi izhod, ne da bi se vrnili nazaj in ne da bi grozili s Sovjetsko zvezo in sateliti, ker nam tudi oni stavlajo nož na grlo, temveč bomo počakali, da bodo na Zapadu spoznali svojo zmoto. Ne verjamem, da bi na Zapadu sprejeli italijanski predlog ter izvajali na nas pritisk, ker vedo, da pod pritiskom ne popuščamo. Zapad bo moral upoštevati tudi naše interese, kakor upoštevajo italijanske. To je mnenje vsega našega ljudstva, ki noče, da bi nekdo mešetaril z njegovimi interesi.«

Za tem je maršal Tito omenil še nov primer sovražnega stališča Italije do Jugoslavije. Dejal je, da italijanskim kominformističnim in fašističnim glavam niso všeč dobri jugoslovanski odnosi z Grčijo in Turčijo in si zato z vsemi silami prizadevajo, da bi razdrli te odnose. Poudaril pa je, da jim to ne bo uspelo, ker imajo ti narodi dobre izkušnje z Italijo. V teh državah je prav dobro znano staro rimsko geslo »deli in vladaj«. Današnji Rimljani, ki so na oblasti, pa prav tako niso pozabili časov, ko so se šopirili po Grčiji; Mali Aziji in celo v Angliji, in ei prizadevajo znova osvojiti pozicije, ki so jih nekaj imeli. Še vedno imajo megalomanske misli, najprej pa si želijo zasesti spet del naše zemlje.

Vatikanu je očital, da podpira imperialistično politiko in težnje Italije, tudi v vprašanju Trsta. Poudaril je, da je imenovanje Stepina za kardinala sovražno dejanje proti Jugoslaviji, toda Jugoslaviji ne bo dopustila, da bi Stepina znova deloval kot kardinal v Zagrebu.

V zvezi z nameranim potovanjem na Angleško je maršal Tito izjavil, da gonja, ki jo je začel Vatikan v tem vprašanju v Veliki Britaniji, ne bo motila britansko-jugoslovanskih odnosov, ker sta tako britanska kot jugoslovanska vlada zainteresirani na krepitvi obeh odnosov. Povedal je, da sta si z britanskim zunanjim ministrom Edenom edina v vprašanih miru in agresiji. Opozoril pa je, da bi se odpovedal svojem potovanju v London, če bi vedel, da si 50 odstotkov britanskega prebivalstva ne želi tega obiska.

Govori maršala Tita je prišel v čas, ko se je gonja proti Jugoslaviji s strani zapadne reakcije pojačala, posebno v Italiji. Priporočiti je treba, da se prav sedaj mudni v Parizu na zasedanju Atlantskega sveta predsednik italijanske vlade De Gasperi, ki se je sestal z ameriškim zunanjim

ministrom Achesonom in pri katerem je moledoval, naj podpira italijansko imperialistično politiko v tržaškem vprašanju. Acheson pa ga je vljudno zavrnil, izgovarjajoč se, da bo to italijansko beračenje objasnili Fosterju Dullesu, ki bo prevzel 20. januarja zunanje ministrstvo v Eisenhowerjevi vladi.

Maršalov govor je tudi jasen odgovor Vatikanu, ki je v zadnjem času tudi pospešil svojo strepeno delovanje proti Jugoslaviji z imenovanjem vojnega zločinca Stepina za kardinala, nadajoč se, da bo s pomočjo Stepina uspel pri zapadnih zaveznikih prisiliti Jugoslavijo na kolena. Nič takega se ne bo zgodilo, ker Jugoslavija ne bo popustila nobenemu pritisku in bo šla po svoji začetni poti v interesu jugoslovanskega delovnega ljudstva in v interesu svetovnega miru.

Svetovna zveza borcev za utrditev miru in sodelovanja v svetu

V Londonu je zasedala glavna skupščina Svetovne zveze bivših borcev prav v razdobju, ko svetu grozi nova vojna katastrofa, ko se napadalne sile na Vzhodu niso odrekle svojim osvajačnim ciljem in ko na Zapadu vnovič dvigajo glave tisti elementi, ki so bili premagani v zadnji svetovni vojni.

Glavna naloga te mednarodne organizacije — v kateri so vključene nacionalne zveze bivših borcev iz 27 držav, bojovníki in invalidi iz obeh zadnjih svetovnih vojn — je, da se s svojim ogromnim vplivom, moralno in številčno silo v svetu bori za utrditev miru in sodelovanja med narodi.

Ta naloga pa ni tako lahka. Položaj v svetu je zelo zapleten in človeštvo s strahom pričakuje nadaljnji razvoj, ker napadalne sile — zlasti na Vzhodu — vztrajno nadaljujejo s pomočjo najrazvostnejših mahinacij, da bi pahnile človeštvo v nov vojni metež.

Ni ravno majhna zasluga mednarodne zveze borcev, ki ima v številnih državah močan vpliv na javno mnenje in na vlade, da so sile odpora v svetu proti napadalnosti znatno narastle, a nevarnost novih vojn še ni prenehala. Razdiralne sile zelo vztrajno delajo na tem, da bi zasejale razdor, da bi razdelile svet v vojaške in ideološke tabore, kar brez dvoma vodi v vojno. Človeštvo si pa

predvsem želi mir in prav bivši borci, ki so preživeli svojo kri za svobodo človeštva proti mračnim silam nazadnjstva, proti nacifazizmu, so poklicani, da se borijo vztrajno za najsvetlejši, najbolj človečanski ideal, za mir in mednarodno sodelovanje, za enakopravnost vseh narodov v svetu.

Na zasedanju glavne skupščine so te cilje in naloge mednarodne zveze jasno prikazali številni delegati. Ko je namreč v odboru za politična vprašanja danska delegacija predložila osnutek resolucije, ki poziva mednarodno zvezo bivših borcev, naj se izreče za cilje, ki jih zasledujeta Atlantski pakt in evropska obrambna skupnost kot sredstvo za razširitev in okrepitev vloge Organizacije združenih narodov, je proti tej resoluciji takoj nastopil jugoslovanski delegat Marjan Vivoda.

Poudaril je, da mednarodna zveza bivših borcev ne sme istovetiti ciljev Organizacije združenih narodov s cilji vojskih regionalnih paktov. Opozoril je razen tega, da niso vse države, ki so zastopane v mednarodni zvezi bivših borcev, obenem tudi članice Atlantskega pakta in evropske obrambne skupnosti. Zato bi bilo protidemokratsko — je dejal Vivoda — zahtevati od delegatov teh držav, da se izrečejo za cilje regionalnih vojskih organizacij, v katerih niso niti članice. Kot primer je na-

Delavci in kmetje v Gorici so se izrekli za DFS

V hudi konkurenci, pravzaprav v hudem boju, z italijanskimi reakcionarnimi strankami in nekaterimi protijudskimi elementi v SDZjevski organizaciji, se je slovensko delovno ljudstvo v Gorici v veliki večini izreklo za Demokratično fronto Slovencev in tako rešilo svojo narodno napredno čast.

Slovensko podeželje je s svojim naprednim kmečkim in delavskim elementom ponovno pokazalo, da hoče ostati nosilec vsega naprednega in je oddalo svoj glas za DFS. S tem je dokazalo, da noče imeti nič skupnega s klerikalnim in reakcionarnim malomeščanstvom. Velik padeo kominformovskih glasov na slovenskem podeželju kaže tudi, da je kominformovska politika razkrita in da nihče skoraj ne zaupa več vanjo.

Končni izidi volitev dajejo DFS dva sedeža v novem občinskem svetu, enako število je dosegla SDZ, medtem ko so kominformovci padli na enega.

Ne moremo pa reči, da so ti izidi realen pregled sil in njihovo realno

razmerje, če pomislimo, da je klerikalizem v obliki vladajočega demokričanstva imel svojo besedo pri volitvah in se poslužil vseh mogočih že znanih pripomočkov in groženj za svojo zmago.

Stare intrige pri donavski komisiji

Te dni zaseda v Galacu podonavska komisija. Na tej seji so ponovno s pomočjo glasovalnega stroja odložili razpravo o jugoslovanskem predlogu o reviziji poslovnika Donavske komisije.

Z zavračanjem zahteve jugoslovanske delegacije, da bi prišla na dnevni red tega zasedanja revizija poslovnika Donavske komisije je večina grobo kršila pravice in jugoslovanske zakonite koristi, ker bi rada ohranila sedanje stanje in zavrla sodelovanje vseh podonavskih držav v Donavski komisiji. Jugoslovanska delegacija ne bo nikoli priznala takega stališča.

enakopravnosti med narodi. Jugoslavija je s tem pridobila še večje priznanje od te važne mednarodne organizacije v svojih prizadevanjih za skupne cilje vsega človeštva, ki sta mir in napredek.

Kako velik vpliv in ugled uživa Jugoslavija v vrstah bivših borcev, dokazuje tudi dejstvo, da so vsi delegati ne glede na narodnost in državo toplo pozdravili poročilo, ki ga je skupščini poslal maršal Tito in v katerem je poudaril svoje prepričanje, da je ena glavnih skrbi glavne skupščine mednarodne zveze bivših borcev v Londonu, da zagotovi človeštvu mir.

vedel Jugoslavijo, ki je ena najbolj ogroženih držav v svetu s strani sovjetskega bloka, a vendar ni članica nobenega vojaškega bloka. Kljub temu pa stori vse, da se uspešno zoperstavi grožnjam in napadalnemu poskusom.

Po govoru Marjana Vivode se je večina delegatov izjavila proti danskemu osnutku resolucije in ga odklonila. S tem so delegati dokazali svojo enotnost, mednarodna zveza pa svojo nepristranost, ko gre za važne in tehtne zadeve v interesu miru in

Stepinac: »O gospod, razsvetli moje vernike, da bi pozabili na mojo preteklost, kakor so pozabili nanjo tisti, ki so mi poslali ta čudežni klobuk.«

Ali je Trst v Keniji, gospod Winterton?

Guverner angleške kolonije Kenija v Afriki pošilja vsak dan svoje oborožene policijske sile in vojaštvo na pohode proti plemenu Kikuyu, ker se ta noče pokoriti kolonialnim zakonom angleških izkoriščevalcev in ker bi hotelo biti gospodar na svoji zemlji.

Psemajoč svojega afriškega kolego v Nairobiu je nekaj podobnega podvzel v torek 16. decembra tudi general Winterton v Trstu. Ob 14.30 je namreč po generalovem ukazu 11 skupin policistov »herojsko« naskočilo na enajst napisanih desk v občini Devin-Nabrežina, ker so dvojezični napisi predstavljali »nevarnost« za zakonitost, demokracijo, kulturo in civilizacijo v tem delu Evrope, kakor predstavljajo zahteve domačinov v Keniji »nevarnost« za zakonitost itd. v sruu Afrike.

Toda Trst, gospod Winterton, ni v Keniji. Tamkajšnji guverner, brani zakonitost — seveda krivično — angleških imperialistov, ki so se tam veidrallli že pred stoletjem in se od tam niso umaknili. Oigavo zakonitost pa brani general Winterton? Mussolinijev — fašistično zakonitost iz l. 1923.

Toda danes smo v letu 1952! Pred sedmimi leti smo Slovenci, Hrvati in demokratični Italijani dokončno uničili Mussolinijev imperij v naših krajih in s tem tudi vso njegovo zakonitost in logično tudi vse njegove zakone, med katere spada tudi zakon o rasni diskriminaciji št. 800 od 29. marca 1923. Tako, kakor je general Winterton privlekel na dan zaprašen fašistični zakon iz leta 1923, bi lah-

ko oživitvoril tudi Mussolinijev zakon o »Tribunale speciale«, ki bi lahko v Trstu stalno zasedal in imel ogromno dela. Potem bi se lahko spomnil tudi zakonov iz srednjega veka, ko so zažigali na grmadah ljudi zaradi krivoverstva, coprnij in drugih dejanj. Kajti, kdo nam more jamčiti, da so ti zakoni bili res ukinjeni?

Gospod Winterton to lahko vpraša gospode svetovale, kakor so Diego De Castro, Palutan, župan Bartoli in številne druge, ki se v to razumejo. Ne sumimo prav nič, da so ti gospodje prišli v svoji veliki alju-beznici do Slovencev gospodu generalu, naj da s policijsko silo odstraniti tiste deske, pa mu lahko še marsikaj svetujejo v rimsko slavo in veličino. Kajti koga, če ne ravno njihov najbolj bode v oči, da obstajajo na vratih »madre patrie« Sesljani, Deviani, Nabrežinci, Stivani itd.? S kakšno pravico bo Italija beračila Istro, Reko, Zadar in Dalmacijo pri zapadnih velesilah, če se pa tuji, ki v velikem številu prihajajo v Trst, že v Stivanu lahko prepričajo, da nima Italija niti tam ničesar iskati? Kaj čele v Trstu in v Istri?

Vsemu temu pravimo mi italijanski fašistični imperializem, ki ga general Winterton hote ali pa ne hote javno podpira. Če se poveljnik anglo-ameriškega področja, Tržaškega ozemlja tega zaveda, naj nemudoma preklicuje svoj krivični ukaz. Če pa tega ne stori, nam bo samo v dokaz, da se je tudi on vpregel v rimski imperialistični vez, s katerim pa ac bo prišel daleč.

Granitni zid, ki so ga Slovenci in vsi jugoslovanski narodi zgradili v ljudski revoluciji proti temu imperializmu, je tako čvrst, da si bo vsakdo polomil zobe, ki bi ga skušal omajati ali porušiti.

O tem granitu se je lahko gospod general prepričal te dni, ko so vsi

jugoslovanski narodi in demokratični Italijani ne glede na državne umetne meje enodušno nastopili proti Mussolinijevi mizeriji iz l. 1923 in ki jo on sedaj poskuša oživeti. Prepriča naj se, da ne bo uspelo tudi njemu tam, kjer ni uspelo velikemu dučuju.

Ta zakon še velja v coni A št. 800

VIKTOR EMANUEL III.
Po milosti božji in volji naroda kralj Italije.

na predlog Našega predsednika ministrskega sveta, Ministra državnega tajnika za notranje zadeve smo odločili in odločamo:

1. člen
Z učinki, ki jih določajo naslednji členi, se objavljajo priloženi seznam imen občin in drugih krajev novih Pokrajin Kraljevine, ki jih je po Našem ukazu pregledal in podpisal Minister za notranje zadeve.

2. člen
V napisih, na žigih in pečatih državnih oblastev in uprav ter tistih drugih oblastev in uprav, katerih uradni jezik je državni jezik, nadalje v javnih in upravnih aktih, ki so sestavljeni v uradnem jeziku Države, se morajo uporab-

ljati imena, ki so navedena v prvem stolpcu priloženih seznamov.

Ime, ki je navedeno v drugem stolpcu, bo dodano v oklepaju samo v primerih, ko bodo spredaj navedena oblastva in uprave to smatrale za primerno iz razlogov praktičnosti in splošnega razumevanja.

3. člen
V žigih, pečatih, napisih in drugih besedilih, ki jih dajejo na vpogled javnosti oblastva in uprave, ki bodo morebiti pooblaščenca za uporabo drugega jezika, se morajo uporabljati imena, ki so navedena v obeh stolpcih priloženih seznamov. Ime, ki je dodano v drugem stolpcu, mora biti na drugem mestu in v oklepaju ter ne sme biti napisano s črkami, ki bi bile bolj vidne kot črke italijanskega imena.

VIKTOR EMANUEL
MUSSOLINI

Objavljamo glavna določila kloglasnega fašističnega zakona z dne 29. marca 1923, števil. 800, na podlagi katerega so oblasti v coni A odredile odstranitev slovenskih napisov v Devinu, Sesljanu in Stivanu. Zakon sam na sebi je dokaz, kako je fašizem poskušal zatreti slovenščino v javnosti, da bi tako pred tujci zabrisal sled o slovenstvu naših krajev. Očividno ima iste namene tudi sedanja oblast v coni A. Postavlja se torej vprašanje: Kakšna je razlika za Slovence na Tržaškem v letu 1952 od leta 1923, če upoštevamo, da je bil medtem fašizem uničen.

V Kopru je zasedala prva skupščina socialnega zavarovanja

V torek dne 14. t. m. je zasedala v Kopru prva skupščina socialnega zavarovanja. Zasedanje samo je po svoji živahnosti pričalo o dalekovidnosti našega političnega vodstva, ki jo je dokazalo s tem, da je izročilo to delavsko institucijo v upravljanje samemu delavstvu. Izvoljeni člani skupščine so v diskusiji dokazali, da se globoko zavedajo odgovornosti in nalog, ki so jih jim zaupali zavarovanci s tem, da so jih izvolili v to skupščino.

Delovni kolektivi so na predvolilnih sestankih podrobno obravnavali probleme socialnega zavarovanja in pretresali predlagane kandidate. V več primerih so kolektivi ovrgli predloge, ki so jih dajali posamezni sindikalni funkcionarji ter so postavili kandidate, do katerih so imeli večje zaupanje.

Na volilnih sestankih se je pokazalo, kako se ustvarja kontakt med Zavodom za socialno zavarovanje in zavarovanci samimi. Na plenumu okrajnega sindikalnega sveta v Izoli je bilo iznešeno, da delavci v preteklosti niso imeli zupanja v socialno zavarovanje zato, ker je bilo vodstvo zavoda v fašističnih rokah. Delavec je s srdom gledal na institucijo, ki si jo je njegov razred priboril v stoletnih borbah, a je potem prišla

v roke njegovega krvnega nasprotnika, v roke fašističnih tiranov.

Volilna agitacija je v polni meri dosegla svoj namen. To so najbolj dokazale volitve same in to ne samo s popolno udeležbo zavarovancev (96%) pač pa tudi s pestrostjo in razgibanostjo (sprevedli, transparenti in podobno).

V enakem razpoloženju je potekala tudi skupščina. Predsednik začasnega odbora tov. Cink je v svojem referatu med drugim dejal: »Da je sprejelo socialno zavarovanje naših dveh okrajev jugoslovansko pravno obliko in vsebino, ni zgolj naključje. Naše delovno ljudstvo se je skupno z jugoslovanskimi narodi borilo za iste pravice in isto svobodo. Grobovi naših borcev so posejani po vseh predelih Jugoslavije, prav tako pa je našlo svoj zadnji dom v istiski zemlji nešteto jugoslovanskih partizanov.

S tem pa naša borba še ni kočana. Naši borci so pokopani tudi onstran te začasne in krivične meje: v Trstu, Gorici in drugih slovenskih krajih.

Po slavnostnem delu je prešla skupščina k reševanju konkretnih vprašanj. Sprejela je statut, izvolila predsednika, izvršni odbor, nadzorni odbor, imenovala direktorja itd.

Za predsednika skupščine je bil izvoljen: tov. Dužmavič Vladimir, za namestnika Kolarič Erminij.

V izvršni odbor so bili izvoljeni člani: Cink Stojan, Apollonio Luigi, dr. Hladnik Polde, Stravs Fani, Bevilacqua Giuseppe. Za namestnike: Vuk Klavdij, Moratto Carmela, Goljuf Lojze, Čač Ivan, Benedetti Domenico.

V nadzorni odbor: Herkov Danilo, Spacapan Anica, Vičič Srečko.

V komisijo za davke, člani: Kováč Milan, Herkov Danilo, za namestnike: Loredan Lidor, Božič Renato.

Za direktorja zavoda je bil imenovan Biteznik Bogomil.

Polkovnik Stamatović o volitvah v jugoslovanski coni STO

Stalni dopisnik »Borbe« za STO se je obrnil do komandanta Vojaške uprave JLA Jugoslovanske cone STO polkovnika Stamatovića in ga zaprosil, naj odgovori na nekatera vprašanja v zvezi z volitvami v ljudske odbore na tem področju.

Polkovnik Stamatović je v svojem odgovoru poudaril, da so na volitvah množično sodelovali Slovenci, Hrvati in Italijani, ki so izvolili na zbirah volitev predlagane kandidate. Volitve so bile dokaz, da se na tem teritoriju v praksi izvaja politika narodne enakopravnosti.

Glede odziva teh volitev v nekaterih krogih v inozemstvu je polkovnik Stamatović dejal, da so iredentistični in kominformistični listi ter njihovi inspiratorji tudi tokrat izrabili priložnost, da si izmislijo »dejstva« v zvezi z volitvami in s tem dezinformirajo javnost. Glede širjenja vesti, da je bilo tujim in tržaškim novinarjem zabranjeno priti v jugoslovansko cono med volitvami, je polkovnik Stamatović dejal, da so bile te vesti netočne. Tržaški novinarji prihajajo v cono B z navadnimi legitimacijami brez posebnih formalnosti in nekoliko novinarjev iz Trsta je bilo v coni na dan volitev. Od tujih novinarjev pa niso izdali vizuma dvema novinarjema iz Italije, ki sta znana po svojem iredentističnem in obrekovalnem stališču in pisanju ter sta tudi po volitvah v coni B nadaljevala s svojim iredentističnim nastopanjem in informiranjem javnosti o volitvah.

KOPER

Pomol pred hotelom »Triglava« popravljajo in drugo

Ribiško pristanišče pred hotelom »Triglava« v Kopru je te dni dobilo novo obleko. Tam, kjer se navadno sušijo mreže in jih ribiči šivajo z velikimi šivankami, je danes visoka pregraja. Oporni zid je popustil del pomola se je sesul v morje. Obnovo je prevzelo neko podjetje za pomorske gradnje z Reke. Podjetje bo najprej očistilo s posebnim strojem morsko dno in bo šele nato začelo s popravilom pomola samega.

Več del, ki bodo koristile prebivalcem Kopra, je začel tudi Svet za

gospodarstvo pri mestnem LO. V ulici Anunziata in na trgu Gimnazije bodo uredili kanalizacijo in nato asfaltirali ulice in trg. V mestni tržnici bodo odprli mesnico, ki bo imela tudi ledenico. Oprema za ledenico je bila nabavljena v inozemstvu in je stala nad 1 milijon dinarjev.

Vsi potniki bodo gotovo z veseljem pozdravili zamisel, da bodo v najkrajšem času opremlili avtobusno postajo s premičnimi steklenimi zapirali. Tako ne bodo potniki več izpostavljeni mrazu in burji.

Zvedeli smo tudi, da bodo prihodnje pomlad začeli z gradnjo večjega poslopja na prostoru pred mestno tržnico. Gradili bodo štirinadstropno stanovanjsko zgradbo v obliki črke L. Zgradba bo imela 24 stanovanjskih prostorov. S tem bo vsaj deloma olajšana stanovanjska kriza.

IZZREBANE ŠTEVILKE LOTERIJE RDEČEGA KRIŽA

V soboto je bilo žrebanje loterije Rdečega križa. Kot je vsem znano, je imela ta loterija tri dobitke. Prvi dobitke, kuhinjsko pohištvo, je zadel številka 2001, drugi dobitke, servis iz porcelana, je zadel številka 2154, tretji dobitke, električni kuhinjski aparat, je zadel številka 0219. Imetniki sreč naj se čimprej zglasijo na sedežu Rdečega križa in dobitke dvignejo.

V Šmarjah - izboljšanje vinogradništva in oljčnih nasadov

V ponedeljek je zasedel novoizvoljeni odbor občine Šmarje. Najstarejši član novega odbora tov. Kuzmič iz Padne je vodil sejo do ustanovitve novega odbora in do izvolitve novega predsednika. Odborniki so soglasno izvolili za predsednika tovariša Ulčnik Stanka, ki je tudi doslej vodil delo občinskega odbora. Po izvolitvi svetov in komisij so se odborniki in gostje zbrali k zakuski in v veseljem razpoloženju proslavili pomembni dogodek.

To je le dogodek, ki pomeni za šmarsko občino nadaljevanje, oziroma začetek, nadaljnega dela na vseh področjih javne dejavnosti.

Od Triglava

VOLITVE ODBORNIKOV V OKRAJNI ZBOR proizvajalcev v sežanskem okraju

Prejšnji teden so se v sežanskem okraju vršile volitve odborikov v okrajni zbor proizvajalcev.

Volilna enota št. 2 gradilišča Splošnega gradbenega podjetja »Primorje« v Sežani je prva pristopila k izvolitvi enega odbornika. Volitev, ki so se vršile prejšnjo soboto 22. novembra, se je udeležil celotni kolektiv in izvolil iz svoje srede najboljšega delavca — normirca Švara.

V torek so bile volitve v volilni enoti št. 1, Kurilnica JDŽ — Divača in volilni enoti št. 3 — Železniška postaja JDŽ Sežana. V Divači sta bila izvoljena Trampuž Jožef, strojevodja, in Grandič Viktor, zaslužna in napredna delavca, ki imata ugled pri vseh delavcih v Kurilnici. Kolektiv postaje JDŽ v Sežani pa je izbral tov. Kožuha Mihaela.

Dne 26. novembra so volili svoje odbornike v Sežani na volilni enoti št. 17, okrajne sindikalne podružnice obrtnih delavcev in Okrajna obrtna zbornica v Sežani. Izvoljeni so bili delegati kmečkih obdelovalnih zadrug Tomaj, Komen, Gabrovica, Kubed in Gornja Branica, delegati državnih posestev Odolina, Sežana in Kobilarne Lipica in izvoljeni delegati Gostinskih in trgovskih podjetij volilne enote št. 16.

Obrtniški delegati so izvolili tov. Petelina Franca, dobrega in zavednega obrtnika — mizarja, zaposlenega v mizarski delavnici v Dutovljah; zadrugniki so kandidirali dva najboljša zadrugnika tov. Furlana Alojzija, predsednika KDZ iz Komna, in Vidriha Jožefa iz Gornje Branice. Tajno glasovanje je odločilo za Furlana Alojzija, zavednega zadrugnika in boreca iz NOV.

Tovariša Kalea Franca, priljubljenega delavca državnega posestva Kobilarne Lipica, pa so izvolili delegati državnih posestev.

Delegati gostinstva in trgovine so dolgo časa razpravljali o izvolitvi svojega odbornika. Kandidirali so 3 najboljše tovariše, izmed katerih je bil izvoljen Jogan Slavko, poslovodja trgovine Kmetijske zadruge Sežana.

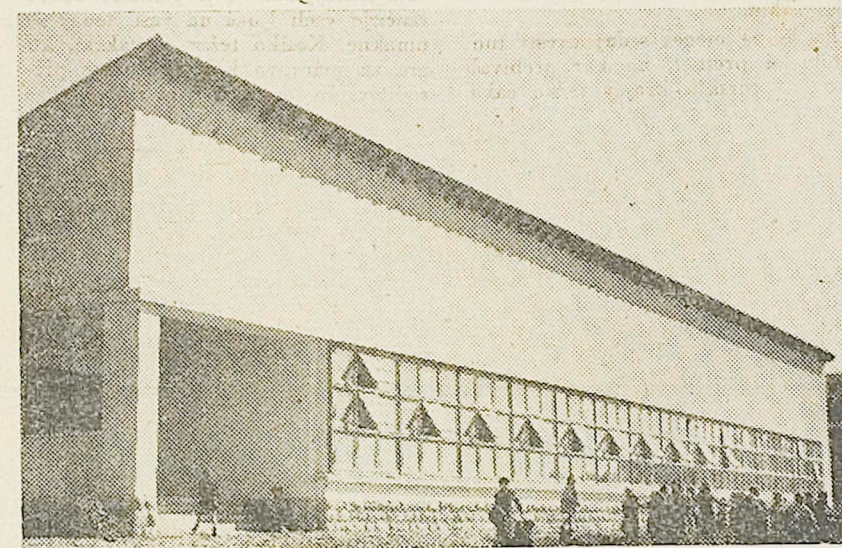
Dne 27. novembra je volila odborika volilna enota št. 6 — Industrijski vrtec, kulturno dvorano, elektrificirali vas in okoliške zaselke, popravili in uredili vodnjake, posebno pa je bilo za Krkavce, da bodo pripravili zemljišče za 10.000 oljčnih sadik in zrigolali 7 ha zemlje za nove trtne nasade. V Padni nameravajo elektrificirati vas, zgraditi kulturni dom, napeljati nov vodovod, urediti stransko

V petek so volili svoje odbornike v Skopem delegati kmetijskih zadrug volilne enote št. 11 občine Stanjel in Dutovlje, kjer so izvolili tovariša Grgiča Radota iz Veličega dola.

Isti dan so volili tudi delegati kmetijskih zadrug Istre. Delegati so se zbrali v Kozini in izvolili tovariša Ferluga Jožefa.

V nedeljo 30. novembra so si svoje odbornike izvolile še zadnje kmetijske zadruge v Brkinih, v občini Divača in Vrenah ter v Komnu na Krasu.

Janko Valentinčič

Nova šola v Šmarjah

Občinski odbor se lahko ozre že na nekatere uspehe, o katerih smo že poročali. Najvažnejši med njimi je ta, da so zrigolali 10 ha zemljišča v Šmarjah in Novi vasi za nasaditev trt. Med najvažnejše občinsko delo spada ureditev nove ceste v Koštabono, za kar je občina prejela že 2 milijona dinarjev investicij. Tudi za ureditev ostalih cest je občina dobila 729.000 din. Najrazličnejša delovišča pa so požitnovalni občani dnevno obiskovali in prostovoljno pomagali pri delu.

Ne smemo pozabiti tudi velikega prispevka, ki so ga imeli mladinci in prosvetni delavci v občini za dvig kulture. Nova društva, novi pevski zbori, ki vsi dobro delajo, godbe in še najštevnejše pobude samih ljudi, ki predlagajo vedno nove oblike za kulturno-prosvetno delo in iščejo pomoči pri posameznih učiteljih.

Nekatere vasi v občini so pred volitvami sestavile perspektivni plan dela, ki ga je občinski odbor tudi sprejel. Tako bodo v Šmarjah obnovili nadaljnjih 20 požganih hiš, zgradili sedež občinskega ljudskega odbora, zgradili staovanjsko hišo za prosvetne delavce in zrigolali nadaljnjih 10 ha za nasade novih trt.

V Pomjanu nameravajo graditi šolo, dokončati vodnjak in urediti šest ha za nasaditev novih trt. Na

cesto na polje in pripraviti 4 ha novih vinogradov. V Novi vasi bodo dovršili zadržno dvorano, zgradili otroški vrtec in zasadili 8 ha s trtami.

Nadalje nameravajo elektrificirati Kavrljag, v Gažonu zgraditi kulturno dvorano, v Sergasah pa urediti 4 ha novih vinogradov. Poleg teh so si postavili v načrt tudi ureditev nekaterih slabših cest.

Vse te odgovorne naloge je prevzela občina nase. Od dela posameznih odborikov, kakor tudi od sodelovanja vseh občanov, je odvisno, kdaj bodo vse to opravili. Dosedanje izkušnje kažejo, da bodo z lahkoto opravili vse naloge, ker so ljudje pripravljeni delati in pomagati, kjer je potrebno.

Se nekaj stvari je, o katerih so šele razpravljali, koristno pa bo, če jih bodo kmalu rešili. Tako nameravajo v zgradbi bivšega KLO Koštabona, ki še ni dokončana, urediti mlin in postaviti novo oljarno, opremljeno z najmodernejšimi stiskalnici. Na ta način bi v enem samem letu pridobili nad pet milijonov dinarjev. To so stvari, ki jih bo moral novi odbor dobro premisliti in, če se bo pokazala potreba in možnost, tudi uresničiti.

Novemu odboru želimo, da bi delal čim uspešneje v korist vseh delovnih ljudi svoje občine in naše skupnosti.

SEČOVLJE

V kmetijski zadrugi je še vedno premalo sodelovanja. Opaziti je, da vse delovanje zadruge upravlja le ožji krog ljudi, ki so v odboru.

V vinogradih so začeli s selekcijo, kjer postavljajo označevalne napisne tablice in zbirajo copice.

Pravijo, da večerni kmetijski tečaji v nekaterih krajih občine dobro napredujejo. Prav bi bilo, če bi na to mislili tudi v središču občine.

Treba bi bilo nabaviti še en traktor, da bi tako zadostili vsem potrebam pri obnavljanju sadovnjakov in vinogradov.

KMEČKA DELOVNA ZADRUGA NA KROGU

Ta zadruga si je zadnje čase zelo pomagala. Lani so zadrugniki zrigolali obširno površino in nasadili 30 tisoč trt. Sedaj rigolajo s traktorjem brežino na sončni strani hriba, kjer so gospodarska poslopja zadrugnikov. Traktor rigola tudi na strmini 40 stopinj. Na tem zrigolanem zemljišču bodo uredili sodobni oljčni nasad.

V Lonzanu gradijo štiri stanovanjske hiše za zadrugnike.

do Jadrana

Dograjena je cesta Selsček-Otave-Rakitna

Ko je bil lani na Praznik republike izročen v promet prvi del ceste Selsček-Otave, marsikdo ni verjel, da bo letos na isti dan dograjen tudi drugi del ceste od Otave do Rakitne.

Letošnje jesensko deževje je zelo oviralo dela in je kazalo, da delo ne bo izvršeno do Praznika republike. Delavci iz Otave in Rakitne ter Istrani iz bližnje Reke niso popustili. Ni jih oviralo dež, niti letošnji zgodnji mrz in sneg. Vztrajno so tolkli trde skale in jih razstreljevali.

Dan republike je bil v Otavi in Rakitni dvojni praznik. Praznovali so obletnico republike in otvoritev nove ceste. Obe vasi sta bili polni mlajev, na katerih so vihrale zastave. Tovariš Jožef Zalar je pozdravil zbrano ljudstvo in predsednika Glavnega odbora sindikatov Slovenije, ki je nato prerezal simbolični trak ter tako izročil cesto prometu. Prvi so se po njej peljali na avtomobilnih delavci in gosti. V Rakitni je v imenu občine Preserje pozdravil delavce in goste tovariš Kržič. Za njim je govoril tovariš Janko Rudolf, ki je omenil enotnost delovnega ljudstva, ki premaguje vse težave. Ne smem pri tem pozabiti naših pionirjev iz Gornje Otave, ki so ta dan počastili z deklamacijami in petjem.

Zanimiva je zgodovina gradnje te ceste. Trasirana je bila že pod Avstrijo leta 1911. Kamne na profilih ceste sta preraščala mah in trava. V bivši Jugoslaviji so gradnjo najrajši omenjali pred volitvami. Vedno enako: obljube, obljube, obljube! Šele z nastopom ljudske oblasti je zadeva prišla do uresničenja.

Iz prebivalcev vasi od Selsčka do Rakitne je bil izbran leta 1947 gradbeni odbor, katerega predsednik je postal tovariš Jožef Zalar, kmet iz Dolnjih Otav št. 1. Ko je dosegel nekaj kredita je z enim samim delavcem začel kopati. Iskal je profilne točke nekdanje trase. Število delavcev je kmalu naraslo in delo je začelo. Seveda ni šlo brez težav, toda neodoljivost tovariša Zalarja ni popustila. Tudi če si je že kot

60 leten dvakrat v dveh letih zlomil nogo, je takoj po okrevanju spet nadaljeval s poslovnimi potmi v zvezi z gradnjo ceste.

Delo je posebno dobro napredovalo zadnji dve leti, ko so bila zagotovljena potrebna sredstva in so prišli tudi delavci z Reke. Na 13 km dolgi črti so morali delavci skozi skalovje in gozd razstreliti, prekopati in premetati okrog 43.000 kubnih metrov kamena in zemlje in narediti 63 propustov v skupni dolžini 506 metrov. Za vse to delo je bilo porabljenih 27 milijonov dinarjev.

Vse delo, ki je bilo vloženo v to cesto, bo veliko koristilo ljudem teh vasi. Nova cesta predstavlja sedaj najkrajšo zvezo Notranjke z Ljub-

Tovariš Jožef Zalar iz Dol. Otav, ki je vodil gradnjo ceste

Ljano, saj je od Selsčka preko Otave do Ljubljane le 39 km, medtem ko je od Selsčka preko Logateca in Vrhnike 55 km.

Tu bi se mogel sedaj uvesti tudi avtomobilni promet, na kar prebivalstvo teh gorskih krajev težko čaka. Poleg tega je cesta važna pridobitev za smotno gozdno gospodarstvo, saj se ob njej razprostira 2000 hektarjev lepega gozda. Konec bodo ti hribovski kraji postali pomembni tudi za turistične namene. Poleti bo mnogo ljubljancev privabil čisti gorski zrak na te vršine, ki so okrog 800 metrov nad morjem. Od tod je zelo lep razgled na Aipe in po vsej Notranjski. Pozimi pa bodo ti kraji nudili prijetno zabavo smučarjem, ker imajo polno strmih senoženj, ki so naravnost idealne za smučanje.

St. St.

CAJNARIJI

Bliža se največji praznik pionirjev Novoletna jelka. Naši pionirji to že dalj časa čutijo in so postali res pridni. Pripravljajo se na dostojen sprejem dedka Mraza. Ze vnaprej vedo, da jim bo tudi letos kaj prinesel. Največje zaupanje imajo v kmetijsko zadrugo, ki jim je že enkrat naklonila 50000 din. Za ta dar so se zadrugi oddolžili s pridnim učenjem.

Ivan Vidrih

Premalo žena v okrajnem zboru Koper

V soboto je bila v Kopru seja okrajnega odbora ASIŽZ. Na seji so žene razpravljale o nedeljskih volitvah, občinskih in okrajnih ljudskih zborih in s tem v zvezi o nalogah ženske organizacije. V debati je govoril tudi tovariš Julij Beltram, sekretar okrajnega odbora Zveze komunistov, ki je kot gost prisostvoval seji. Med drugim je povedal, da je bilo izvoljenih v občinske odbore 30 žena, v okrajni zbor pa samo 4, kar je vsekakor premalo. »Ljudski odbori bodo lahko uspešno delali,« je poudaril tov. Beltram, »če bodo v njih sodelovale tudi žene. Žene je treba vključiti v razne Svete pri ljudskih odborih, kjer bodo sodelovale pri reševanju vseh problemov.«

Na seji so govorile tudi tovarišica Avgusta Radič, Norma Krevatin, Marija Čok, Živa Beltram in Marija Krevatin, ki so grajale miselnost, da žena ni za politiko, temveč le za dom.

Za hodoče delo so predlagale, naj

bi se ženska organizacija tesno povezala z novimi članicami ljudskih odborov ter jim pomagala pri študiju. Predlagale so tudi, naj bi pri občinskih organizirali študij za proučevanje zakonov in odredb.

Tovarišica Ersilija Benussi je poročala o delu plenuma AFŽ Jugoslavije v Sarajevu, kjer je zastopala žene koprškega okraja. Ob koncu so se žene pogovorile še o pripravah za Novoletno jelko.

—tb.

Stari „godrnjači“ o mladini

O mladini in njenem zadržanju je bilo že veliko napisanega in bomo verjetno tudi v bodoče še pisali. Dejstvo je, da z mladino nismo zadovoljni. Polno najdemo pomanjkljivosti, ki bi jih radi odpravili. S svoje strani bi rad povedal nekaj, kar večkrat opazujem in mislim, da ni prav, da je tako.

Vaška gostilna v nedeljo popoldne. Ko odpreš vrata, da bi vstopil, te težak in od cigaretnega dima pokvarjen zrak skoraj vrže nazaj na cesto. Poln dobre volje pa le greš do prve mize, se usedeš ter naročiš osminko vina. Pri mizi sedi lepa družba igralcev — pa ne odrskih — temveč igralcev kart. Za temi zaverovanimi kvartci je še en obroč mladih, komaj iz šole izlezlih junakov kart. Ti so skoraj še bolj zaverovani v igro kot starejši. Od časa do časa pade vmes kaka krepka kletvica ali kvanta, ki jo mladina publikac kar požira.

Tako se mi zdi, da tako okolje ni niti od daleč vzgojno, posebno ne za komaj iz šole odpuščeno mladino. Zgodilo se mi je, da sem videl v drugi gostilni, kako je taka mladina ure in ure sedela za mizo kot šestdesletni možje. Nadaljnja izobrazba jih prav nič več ne briga, saj so zdaj vendar prosti šole in učenja.

Nič bolje ni v večjih trgih in mestih. V kinodvoranah vidimo večkrat mladino, ki se obnaša, kakor da bi prišla iz prvega. Med odmori kriči, vpije, se od prvega do zadnjega sedeža, če papirnate kroglice in podobno.

Kadar pa mladina lahko pokaza nekaj, kar ji prinese dobro mnenje vseh ljudi na vasi, tedaj se umakne. Koliko težav je takrat, ko gre za pripravo kake kulturne prireditve. In vendar je tu njeno pravo mesto! Vedno je kulturna prireditev na vasi velik dogodek, ki odmeva v govorjenju prebivalcev še dolgo časa. Tega bi se morala mladina malo bolj zavedati in od časa do časa pokazati starejšim, kaj zna in zmore. Tako bi tudi starejši ljudje spremenili mnenje o mladini, ki ni zanjo ravno vzpodbudno.

Lahko bi napisal še marsikaj, pa bom rajši pustil besedo še drugim, ki naj bi se tudi oglašili k temu vprašanju.

St. St.

zavzela večji del zborovanja, ker so se vsi prisotni zelo živahno udeleževali pri obravnavanju različnih preričnih problemov. Obravnavali so se predvsem problemi naše nove zakonodaje v strokovnem šolstvu, predmetniki, učni načrti, odnosi do učencev ter njihovega učenja in vzgoje. Iznešeni so bili mnogi predlogi, ki se bodo dali vpeljati v naše šole, ki morajo dosegati še boljše uspehe, kakor do sedaj. Posebej se je obravnavalo tudi plačevanje strokovnih učnih moči, ki imajo mnogo večje odgovornosti, pa večinoma nižje plače, kakor bi jih imeli na delu pri podjetjih. Prav tako pa so mnogo razpravljali tudi o vzgojiteljih in njihovem delu ter o njihovi odgovornosti v težavni službi, ker so jim večkrat nalagali tudi naloge, za katere ne morejo biti odgovorni.

Nato so soglasno sklenili, da se za prihodnje šolsko leto prenese sedež organizacije v Cerkno, za predsednika je bil izvoljen tov. Falatov Peter. Imeli smo vtis, da je zborovanje zelo lepo uspelo in da bo to društvo v prihodnjem letu doseglo lepše uspehe.

L. S.

Lepo darilo ameriških Slovencev sežanskemu okraju

Društvo ameriških Slovencev SANSa je poslalo po Centralnem higijenskem zavodu v Ljubljani 50 tisoč multivitaminških kapsul, sestava vitaminov A, D, B1, 2 in C za noseče matere in dojenčke. Darilo je za okraj Sežana izredno koristno in zelo dobrodošlo, ker se je v tem okraju vsled še neurejenih zdravstvenih razmer, pomanjkanja materinskih posvetovalnic, babic in zdravnikov v zadnjem času zdravstveno stanje otrok precej poslabšalo in je umrljivost otrok — dojenčkov postala zelo visoka, čez 10%.

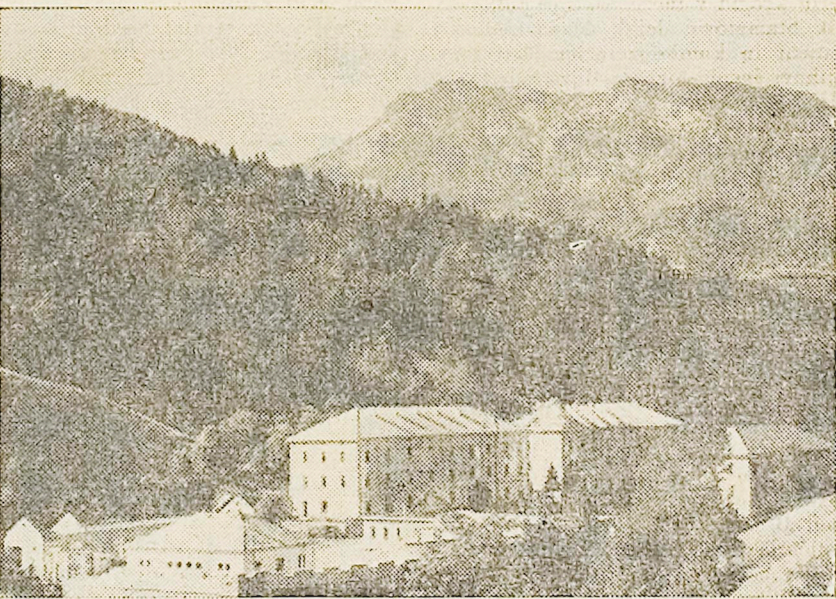
Svet za ljudsko zdravstvo in socialno politiko bo te vitamine kapsule porazdelil po posvetovalnicah za matere, kjer se bodo delile slabotnim otrokom — dojenčkom in nosečim ter doječim materam.

Svet za ljudsko zdravstvo in socialno politiko pri OLO Sežana se je za koristno darilo zahvalil društvu ameriških Slovencev SANSa s posebnim pismom.

Janko Valentincič

Postojna

V Postojni se pripravljajo, da v praksi izvedejo novi statut ZKJ. Mestni komitet pripravlja seznam komunistov iz starih partijskih osnovnih organizacij, ker bodo vsi iz vključeni v terenske organizacije. Postojna bo imela sedaj štiri osnovne partijske organizacije, razdeljene po mestnih četrtih — v okviru volilnih enot. Na vsako enoto bo prišlo okrog sto članov Zveze komunistov. Tisti, ki stanujejo izven Postojne, niso všteti.

Nekdanje vojašnice v Cerknem so obnovili in preuredili. Danes je v njihovi prostorih Elektrogospodarska šola.

STROKOVNI UČITELJI V IDRJI

Društvo strokovnih učiteljev in profesorjev je imelo svoje letno zborovanje v Idriji dne 28. novembra, katerega so se udeležili učitelji in vzgojitelji Elektrogospodarske šole iz Cerknega, Čipkarske šole iz Idrije, Vajeniške šole iz Idrije in Nižje gozdarske šole iz Idrije. Po opravljenih formalnostih je imel referat tov. Logar Srečko, ki pa je samo nakazal probleme našega strokovnega šolstva kot uvod v diskusijo, ki je nato

Prihodnji teden bodo sklicali odprte sestanke, na katerih bodo formalni OPO in izvolili sekretarje. Delo komunistov bo odslej povsem odprto. Vsi državljani bodo lahko na javnih sestankih spremljali njihova priredovanja pri gradnji nove družbe.

Sindikalna podružnica železniške elektrificacijske službe v Postojni je v nedeljo svečano praznovala peto obletnico prevzema te službe v svoje roke. Prej so jo upravljali Italijani. Mladi kolektiv se je hitro znašel v

novih pogojih dela in vsak posamezni član je postal mojster v svojem poslu. Popoldan so imeli v kulturnem domu akademijo s izbranim sporedom in razvijem zastave. Zvečer pa so na veseli zabavi obujali spomine iz petih let nenehne borbe za prevzem delovnega procesa.

Grahovo pri Cerknici

V nedeljo so žene in dekleta zaključile drugi gospodinjski tečaj. Ob tej priložnosti so imele majhno slovesnost in so nastopile z igro »Blage duše.«

Brko

Sv. Vid nad Cerknico

Na praznik 29. novembra je odšla patrula zbora II. grupe odredov na isto pot, kakor jo je prehodila leta 1942. Patrula je krenila iz Litije na Turjak, Velike Lašče in Sv. Vid, kjer so jo prisrčno sprejeli. Po sprejemu je bila pogostitev, ki so se je udeležili tudi člani Zveze borcev in vse partizanske matere.

Od Sv. Vida je patrula Zveze borcev odnesla zastavo preko vseh vasi in gozdov na Štampetov most in na Vrhniko, kjer jo je v domu Zveze borcev slavnostno predala vrhniški patruli, da jo ponese naprej do Skofje Loke, od tam dalje pa spet druga patrula do Litije. V Litiji je bila v nedeljo 14. decembra proslava vrnitve zastave, ki nosi napis: »Največ sveta otrokom sliši Slave.«

Namen teh patrol je bil, da ponesejo zastavo po vseh tistih poteh, koder so jo nosili partizani v narodno-osvobodilni borbi. Poleg tega so patrle spotoma počastile spomin vseh borcev, ki so se borili in padli pod zastavo, ki nosi tako značilen napis našega največjega pesnika Franceta Prešerna.

Anton Purkart

Gospodinjški tečaj v Tolminu

Pred dobrim mesecem je v Tolminu začel gospodinjški tečaj, ki ga je organizirala AFŽ. Tečaj obiskuje sedaj okrog 70 mladink in žena. Ta udeležba dokazuje, da je med tečajnicami veliko zanimanje. Predavanja so pestrna in obsegajo tudi praktično delo. Med drugim se tečajnice učijo ročnih del, šivanja, vrtinarstva, kuhanja in slovensčine. Imajo tudi predavanja o najnovejših zdravstvenih vprašanjih, kot o higieni prehrane, osebni čistoti in negi dojenčkov.

Brko

Planina pri Rakeku

V Planini so osnovali lutkovno gledališče. Za otvoritveno predstavo so igrali igrice »Zogica-nogica«. Dvorana je bila nabito polna in igrice so posebno najmlajši sprejeli z velikim navdušenjem. Vseč pa je bila tudi odraslim. Sodelujočim bo to prav gotovo le v vzpodbudo.

Brko

KNEŽAK

Res so se izkazali v Knežaku! Po volilni udeležbi so najboljša občina v postojnskem okraju. Lahko rečemo, da so volili stoodstotno. To pa ni morda kar tako slučajno. V občini so zavedni državljani, kar so dokazale že priprave na volitve, ki so potekale v znamenju tekmovanja. OF je bila zelo aktivna in so vsi sestanki in zborovanja odlično uspeli. Na občinskem zborovanju Fronte, ki je bilo v Baču, so sprejeli obveznost, da bodo s prostovoljnimi delom popravili cesto Bač-Koritnica-Mašun. Obveznost je bila 1500 prostovoljnih delovnih ur in dovoz 700 kubnih metrov gramozu.

Pri delu pomagajo tudi otroci iz Zagorja, ki sicer spadajo pod občino Pivka, imajo pa svoje gozdove na področju Mašuna. Z ureditvijo ceste bo opravljeno veliko delo in zelo olajšan dovoz drv iz mašunskih gozdov. Naši skupnosti pa bodo s tem prihranjena precejšnja denarna sredstva, ki bodo lahko koristno uporabljena drugje.

Primer množičnega sodelovanja občanov v Knežaku je lahko za vzgled vsem, ki jim je pri sreju napredek njihovih občin. V bodočem upravljanju se bodo morali občani v mnogem naslanjati na lastne sile — zato pa bodo znali veliko bolj ceniti pridobljeno in to čuvati kot svoje. Najvažnejše pa je, da se skozi skupno prostovoljno delo krepki bratstvo in tovarištvo med sodelujočimi, krepki se zavest skupnosti in cenijo se ljudje po opravljenem delu in vloženem trudu. Velika parola: Delu čast in oblast — ni več samo geslo, marveč se prvič v zgodovini spreminja v živo stvarnost!

Brko

KOPER

središče slovenskega zadružništva v Istri

/ SLIČICE IZ GOSPODARSKE ZGODOVINE /

Mesteca Koper ob Jadranu postaja po osvoboditvi za istrske Slovence pomembno gospodarsko in kulturno središče. Do neke meje pa je Koper to že bil pod Avstrijo in morda še celo v prvih letih italijanske imperialistične okupacije. Pomneje se položaj temeljito spremeni. Od močne zgradbe slovenskega gospodarstva in prosvete v Istri ni ostal niti kamen na kamnu. Bivši italijanski iredentisti, ki nosijo zdaj fašistične uniforme, so si meli roke. Končno pa se je dogodilo vendarle prav tisto, česar so se italijanski iredentisti tako bali. Slovenska delovna sila se uprla jamu italijanskega kapitala in pomella z izkoriščevalci vseh vrst. Istrski Slovenci zdaj zberejo za svojo središče Koper, kamor so spadali upravno že več sto let. Za italijanske iredentiste pa je to zločin. V svoji nokromnost postavlja nekateri od teh celo zahtevo, naj bi se Koper z ostalimi istrskimi mesti takoj priključil k Italiji, istrski Slovenci pa naj bi si gradili svoje središče morda kje v Krvakalah ali pa Pomjanju. Vidim pač, da se italijanski iredentisti niso prav nič spametovali. Prav gotovo niso se nikdar pomislili, kako se je Koper razvil v mestec in gotovo ni so tudi nikdar pomislili, da je materializirano slovensko delo več stoletij odtekalo v Koper in da ne bi mogel Koper brez tega nikdar postati to kar je.

Zelo poučno je, kaj so vse italijanski iredentisti počeli, da bi lahko držali v krepilni slovenske prebivalstvo v Istri. Vzemimo le nekaj najbolj značilnih primerov. Pod Avstrijo so se v Istri timgovali upirali vsaki demokraciji volilnega cenzusa. Italijanski veleposelniki, ki so se v pomočjo navedenega volilnega zakona polastili tudi istrskega delovnega zbora, so Istru razdelili na kakih 50 županij oziroma političnih občin. Praktično je to izgledalo takole: županija je le tam, kjer je kak večji kraj z določenim številom italijanskega prebivalstva. Če takega kraja ni, tudi županije ni. Leta 1896 je bilo v Istri 50 takih županij ali občin na Primorskem brez Trsta pa kakih 150. Leta 1890 je stela Istru 317.610 prebivalcev. Primorska pa okrog 220.000. Slovenci in Hrvatji so kmalu spoznali, kaj se pravi imeti svoje ljudi vsaj v koščku državne uprave in zaradi tega so se k krepkeje borili za občine s slovensko ali pa hrvaško upravo. Italijanski bogataši v Trstu so si že leta 1861 lepo zagotovili monopol nad izkoriščanjem zaludja. Dosegli so, da je avstrijska vlada proglasila Trst za samostojno pokrajino (samosveto mesto), v kateri pa je seveda bilo gospodarsko vključeno široko slovensko zaludje.

Posojilnica in hranilnica v Kopru

Statistični podatki

o stanju in poslovanju za celi obstanek od leta 1884 do 31. decembra 1910.

upravno leto	zadružništvo	delež	vloge	posojila	dobitek	zakup	promet
GOLDINARJI							
I. 1884	99	495—	4791—	5330—	171-06	171-06	12366-64
II. 1885	158	790—	10771—	12710—	227-90	398-96	26274-91
III. 1886	186	930—	12946-66	16609-50	378-22	632-61	33980-84
IV. 1887	208	1040—	8291-50	18946-50	300-83	1010-83	24508-77
XX. 1889	222	1110—	11274-75	20682-50	325-58	1320-66	30543—
XXI. 1890	972	9720—	473154-30	560374-75	5544-85	35000—	1,228.546-59
XXII. 1903	1067	10680—	534112-46	685961-78	4718-49	38000—	1,688.548-54
XXIII. 1906	1176	11770—	717222-84	790730-47	2715-45	42000—	1,759.919-22
XXIV. 1907	1245	12450—	727854-57	899313—	3635-86	45000—	1,788.741-04
XXV. 1908	1268	12680—	703479-89	1,065.459-40	2743-69	49000—	2,544.470-26
XXVI. 1909	1292	12920—	722265-91	1,120.928-49	4325-96		
XXVII. 1910	1297	12970—	854567-41				

*Ako občna skupščina odobri dotični predlog.

Faksimile začetka in konca statističnih podatkov koparske posojilnice

Vilhar Srečko

VEČNI

Rim je mesto največjih socialnih kontrastov, mesto milijonarjev in milijardierjev, ki zalogosenci in vsa ga naveličani zapravljajo denar po luksuznih lokalih, ter mesto raziranih predmetov, kjer delavce — pionajevkrat brez posla — životari v bedi in pomanjkanju. In vendar si to mesto že stoletja lasti izključno pravico širiti takozvano dvatisočletno kulturo na sbarbarski Vzhod, predvsem na Balkan.

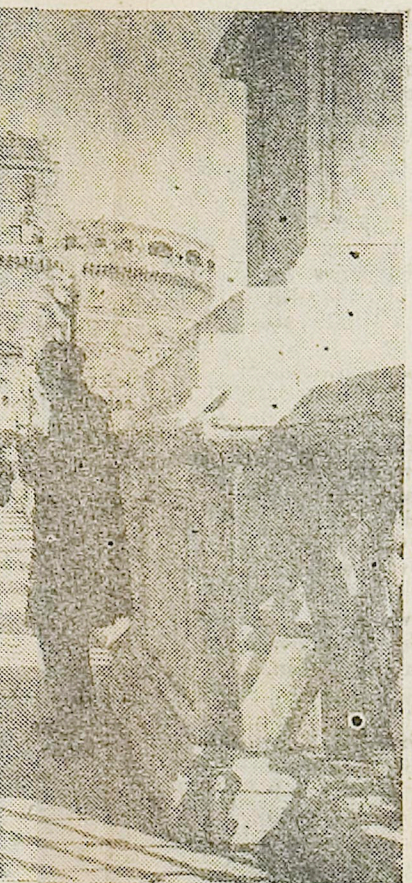
Kratka vojna s tramvajem in že si v predmestju Quadraro, daleč proč od razkošnih izložb, luksuznih hotelov ter zabavišč ulice Condotti. Paša za še tako razvijenoko oko je med voznijo izginila, v obraz pa se ti zareži drugi, pravi obraz večnega mesta brez maske, v vsaj svoji brutalni resnici. Hša Marije Di Tommaso, ki naj bi nudila topel dom delavski družini je brez poda in strehe, da, niti sten nima, vsaj v običajnem smislu besede ne. Dom te nesrečne družine je obok vodovoda Felice, ki nudi svojim stanovalcem le zaprt prostor, dolg 3 in širok 2 metra. Bna odprta služja za dotok zraka, druga pa za vrata. V tej izbi, nad katero teče voda, preživlja svoj življenj Marija Di Tommaso z možem in otroki. Pozimi napravi mraz iz vlaže pod zidovju čudovite, fantsistične figure, poleti pa se prebivalci tega čudnega stanovanja duše v neznošni soperi. Toda družina Di Tommaso ni osamljen primer. Je le ena med tisoči, ki so po vojni prišle iz vsehsvetov v Rim, da bi v večnem mestu našle zaslužek in si ustvarile družinsko ognjišče. Di Tommaso je kupil dva oboka pod vodovodom Felice, kajti na stanovanje v pravi hiši ni smel misliti, saj stane mesečno vsaj dvakrat toliko, kolikor znašajo njegovji dvomesečni prihodnosti dohodki. Tako je postal prebivalec čudnega naselja pod vodovodom. Tu života je štiri leta brez upanja na dostojnejše življenje.

Dejali smo: kupil je dva oboka. Toda za pravo predstavo te kupčije je treba pojasniti, da kupčija ni bila sklenjena med lastnikom in kupcem. V tem, od vsega sveta zapuščenem naselju namreč primitivni kodri džungle: »Kdor prej pride, prej melje. Mnogi so že ob nastajanju naselbine videli, da jim vtegnje te skrajno premretime razmere postati vir dohodkov. Zato so zasedli še nezaselene oboke in jih potem po 30 do 40.000 lir prodajali tistim, ki so prišli polni upov v Rim, a so si morali kmalu, do kraja razočarani, poiskati svoj dom pod oboki vodovoda.

Težko je reči, komu je prvemu prišlo na misel, da bi utegnili ti skrajni 3 km dolgi vodovodni oboki nuditi stanovanje, resda zelo bedno, toda še vedno boljše kot ga nudi gola zemlja in mebo med njo. Prebivalci novega Quadrara so prišli iz vseh vetrov Italije in vse mogoče poklice imajo. Mnogo je med njimi tudi takih, ki so prišli iz Rima, kjer so po tem ali onem členu kazenskega zakonika vrgli iz stanovanja, ali pa so morali iz narazličnejših razlogov prodati svojo skromno hišico kje ob robu mesta in se začeti sem.

Naj je zla usoda zanesla te nesrečnike od koder koli in radi česar kolli, dejstva, da je pod vodovodom več kot 700 improviziranih stanovanj z okoli 4000 prebivalci, ne more nitiče zabrisati, niti blek v centru večnega mesta, niti opravičilo odgovornih ljudi, češ to je normalen pojav vsake velemedste. Občina se za te nesrečnike niti ne zmeni, zanje so le številke z oznako A in B zakonov. Policija nerada zabaja v ta predel, ki je označen kot nevarne in le pred volitvami pokaste to gnezdo revščine agitatorji najrazličnejših strank in na široko obljublja eno in drugo. Elegantne dame od Kato-liške akcije, seveda dobro zavarovane, pa tedaj celo dele sladkarije in druge malenkosti otrokom ter jih s tem vsakih nekaj let spominjajo, da obstoja tudi drugačno življenje.

Nasleje živi svoje življenje, se razvija in kar je najzanimivejše poraja se tudi aristokracija bednih. Tisti, ki imajo kolikor toliko stalen zaslužek in ki jim beda pod vodovodnimi oboki ni ubila vsake volje do življenja, se ne zadovoljujejo več samo z vlažnim prostorom, ki jim ga nudi stoletja star obok. Iz starih desk in pločevine so si zgradili barako s pravnimi vrati in okni ter se s tem s socialni lestevici že nekoliko povzpeli nad druge prebivalce naselja. Tisti, ki jim je srečen slučaj naklonil za služek od katerega se da pritržiti tudi nekaj lir, so s cennennimi pritči ali zastori omilihi nizko razpoloženje, ki veče iz vlažnih zidov in dali tako svojemu domu vsaj nekaj topline. V takih hišah že naleti na sledove dela skrine gospodnje, ki skuša med razbito šaro, ki naj bi predstavljala pohištvo, vnesti nekaj reda in čistote. Nekateri so šli celo tako daleč, da so si omislili zasebno stranice in lastniki takih stanovanj vzbujajo med soprebivalci še posebno spoštovanje, pa tudi zavist, saj imenujejo vrazkočeno del naselja mali Pariz; predel, v katerem prebivajo največ.

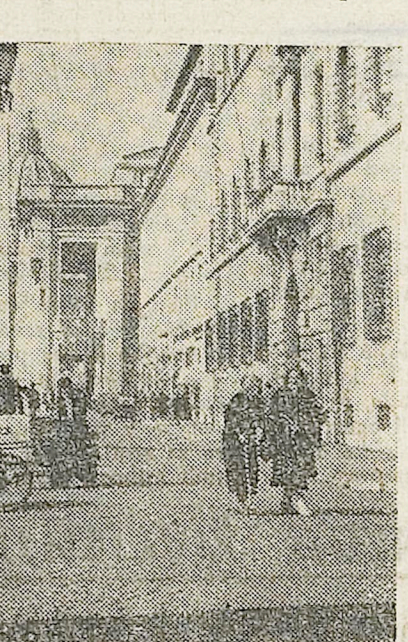

* * * BREZ MASKE

iščejo kakršnegakoli izhoda. Gunjarji brskajo med smetmi in odpadki za črnjani, kosmi, starim železom, skruška za vsem, kar bi utegnili imeti kakršnokoli vrednost. Drugi spet nabirajo cigaretno ogorke in prodajajo tobak. Tisti, ki so bili toliko podjetni, da so si ogradili košček zemlje in pridelali nekaj paradiznikov in čebule, se oprimejo trgovine in če jim gre posel od roki, se povzpnejo celo tako daleč, da začno prekupčevati s milom, jajci in drugimi nujno potrebnimi stvarmi. Toda s tem že pridejo navzgor z zakonom, ki prepoveduje neobdano trgovino in to je tudi edini primer, da skuša oblast v tem zapuščenišču družine, pa so krstili za Sanghej. Tu ni ne priče, ne vrat ali kakršnegakoli drugega sledu civilizacije. Le štiri gole, vlažne stene z nekaj slame in čunj daj zavetišč pet ali še veččlanski družini. Gnoj-nica, ki se leno in smrdišče pretaka med barakami, je leglo najrazličnejših insektov in spričevalo za higijenske razmere v deželi, v kateri je možno sožitje tako strahotnih kontrastov, kot sta rimski center in kolonije pod oboki.

Težko je ugotoviti odkod so se vse zbrali ti ljudje, prav tako težko, če ne še težje, pa je dobiti vsaj približni pojem od česa živijo. Zelo redki so tisti, ki imajo stalni zaslužek, pa

nejeje družine, pa so krstili za Sanghej. Tu ni ne priče, ne vrat ali kakršnegakoli drugega sledu civilizacije. Le štiri gole, vlažne stene z nekaj slame in čunj daj zavetišč pet ali še veččlanski družini. Gnoj-nica, ki se leno in smrdišče pretaka med barakami, je leglo najrazličnejših insektov in spričevalo za higijenske razmere v deželi, v kateri je možno sožitje tako strahotnih kontrastov, kot sta rimski center in kolonije pod oboki.

naj bo še tako skromen. Večji del sestavljajo brezposelni težaki, ki preže na priložnostno dohodke. Kader se jim sreča nasmehe, se družja naje, poravnati skušajo tudi dolgoze in če kaj ostane, si morda privoščijo kak izreden izdatek. Toda potem spet pridejo dnevi brez dela in tedaj jih lakota prisili, da

nem kraju, ki sicer ne pozna civilne zaštite, uveljaviti zakon, kajti nemilomerno zatre vsak tak poskus. Celotno premetseje Quadraro ščeje okrog 60.000 ljudi. Skoraj polovica je delavskih družin, ki so dale med okupacijo temu predmestju počat neuklonljive trdnjave protinacističnega odpora. Prebivalci skromnih

barak, nezdavnih delavskih hiše ter velikih morda več stoletij starih, za-tohlih stanovanjskih blokov, se niso puzabili tihih dni, ko so jih SS-ovci ločili in pošiljali v taborišča ter na prično delo v Nemčijo, od kjer se prmnogji niso vrnili. Toda tiste, ki so se vrnili, je čakalo doma bridko razočaranje: namesto dela — brezposelnosti, lagerske barake v Nemčiji so zamenjali z morda še bolj ne-zdravim zatočiščem pod vodovodnimi oboki. Nikjer prilike za izboljšanje, zato pa kot činično roganje — bajno razkešje ulice Condotti, brezmišno blebetanje o svobodi in enakosti ter farizejski govori jezuita Lombardija o duhovnem preporodu Rima, ki mi-mogrede povedano, sam stanuje v razkošni vili v elegantnem rimskem predelu.

Kaj res ni pomoči in rešitve za te proletarce, ki so v najstranotnejšem obdobju italijanske zgodovine rešili čast svoje domovine s svojo krvjo in življenjem, medtem, ko ji je cvet danilje De Gasperičeve Italije mirno preproglal dečje čase po kavarnah in restavracijskih zabaviščih v pristnem so-združenju z nečističnimi gospodari? Prebivalci Quadrara niso zahtevni — hočejo le delo, da bodo lahko po-šte-no in dostojno preživljali sebe in in družino. Toda videti je, da je dan-šasnijm državnim krmarjem mnogo bolj pri srcu skrb za razne meosov-bojene krajeve, med katere vsodis po-leg Trsta in Istre tudi Dalmacija, kot pa briga za ureditev kričehiš so-cialističnih problemov, ki jim slepa ni primere v Evropi. Toda prebivalci Quadrara se ne zanimajo za laži — patriotizem uradne Italije — svoj patriotizem so dokazali med vojno. Njihove misli so preproste, a vendar logično sklepi: »Večina nas je zi-darjev in to brezposelnih, polovico vseh stanovanj v Trstu pa je tudi za-zelo nezahvalnega človeka neupora-nih. Zakaj vlada ne začne graditi stanovanjskih blokov, ko bi s tem vendar rešila dva problema: hkrati-tisočim bi omogočila reden in po-šten zaslužek, istočasno pa bi odpravi-la kulturno in socialno sramoto na robu večnega mesta. V tej logiki ni kaj oporekati. Toda ljudje, ki se ha-vijo z visoko politiko interesnih sfer in meosovbolnih mešji, so zanjjo gluhi. Ker je ne morejo pobiti, jo preslišajo, ali pa jo skušajo pred-voliti-mi nevtiralizirati z obetajočimi obljubami.

In tako teče življenje v Quadraru naprej svoje pot...

K. J.

Narodnoosvobodilno gibanie v ilirsko-bistriškem okraju

Zaradi izdajstva je bilo samo v Brkinih aretiranih nad 250 oseb, večina aktivni člani OF. Tako je prišla organizacija na terenu v zasljo, dokler niso na njihovo mesto prišli novi člani.

Ob kapitulaciji Italije so rajonski in terenski odbori razdelili oblast in izvršili splošno mobilizacijo. Ker ni bilo v tem času na terenu nobene operativne edinice, je Okrožni komite začasnó formiral v Brkinih odred, ki je imel nalogo, da razoroži ita-lijanske postojanke in trupe, ki so se umikale. Iz prostovoljcev in mobi-lizirancev so formirali v Trnovem pri Ilirski Bistrici »Brkinsko brigado«, ki je bila pozneje vključena v XIV. divizijo in na Mašunu med nemško ofenzivo razformirana. Takrat pa se je po nalogu XIV. divizije formiral Istrski odred s sedežem v Brkinih. Kakor smo že omenili, ko je prijel organizacijo v roke tov. Merkanđel, je borbena delo na novo zaživelo. Pritegnil je k delu tudi del bistriške inteligence, na čelu s tedanjim županom Znidar-šič Josipom, ki ga je pridobil na prav poseben in odločen način.

Ko se je župan Znidaršič nekega dne vračal domov s fašistične prisilne, prepašan z italijanskim tricolorom, kakor je bila takrat v Italiji morda, ga sreča tov. Merkanđel in mu reče: »Pepe, ne-kaj rušnega in vsega moram govoriti!« Mudi se mi sicer, pa vsemno bi rrd vedel, za kaj prav-zaprav gre?« Merkanđel nadalja-je: »Pepe, naša organizacija je naj-no rabla.« Kakšna pa je ta vaša or-ganizacija?« Naša organizacija se bo-ri proti fašizmu, za pravice de-lavstva, mi smo komunisti.« Župan malo razmislija, potem pa reče: »Ta je pa lepa, oškod imaš toliko ko-rajže, da mi to kar poveš?« »Zakaj korajže?« Gutim pač, da si naš člo-vek, čeprav si prepašan z italijan-sko tricoloro, zato sem ti povedal.«

Župan se zopet zamisli in odgovori: »Dobro, pridj avečer ob 10. uri k meni na dom, da se pogovorimo o tej zadevi.«

Točno ob desetih sta se sešla in sporazumela, da bodo pri njem na žaji pod kupom žaganja imeli skladšice za propagandni material za orožje. Od tedaj smo se pri njem sestajali najmanj trikrat tedensko, seveda ponoči.

Pri tov. Znidaršiču je zdaj nastala nekakša centrala za propagando, ki je segala do Milj, Doline, Dekanov in Gabrova. Tako ji tov. Merkanđel našel tudi zvezo z Parizom, od koder je dobival direktive in pripravniki materiala. Vsak mesec je prihajal iz Pariza tov. Kolarč Natal, dober organizator doma iz Sv. Barbare pri Miljah.

(Konec prihodnjič.)

SLOVENSKA BESEDA

51.

Saj poznate stare navade: greš mimo ogledala ali čisto navadnega stekla in si ne moreš kaj, da se ne bi za hipše pogledal; vidiš tehnično — že stope nanjo in rad plačaš dva dinarja; zapaziš nogometno žogo, bremsi jo, da zaživlja znamenje mimo ušes, in sam sebe obdružuješ ob spominu na športno mladost...

Mar ne bi bilo prav, da premo-rimo tudi svoje jezikovno obzorje ter ugotovimo, kako obvladamo materinščino? Dajmo! Če odgovorite na vseh sedem vprašanj, po-znate slovenski jezik odlično, če razrešite šest jezikovnih vzlovov, je vaše znanje prav dobro, če tri ali štiri — dobro. Z dvema rešitvama se še zbljete na zeleni veji, z enim samim pozitivnim odgovorom ali nebenim ste, vsaj za to pol. po-gledajmo!

1. KINOLOG je ali kritik in esteti filmske umetnosti ali tisti, ki se ukvarja z gospodarstvom, ali človek, ki raziskuje življenje psov.

2. SEKULARIZIRANJE pomeni morda ovekovečenje, morda za-

plembo cerkvenega premoženja, morebiti pa obup nad življenjem? 3. VARDEVATI razložišmo ka-ko? S katerimi sozveznicami bi prijatelju besedo pomensko pri-blizili? Koga, kaj vardevamo? 4. SLUŽKINJO poznate? Koliko istopomenskih besed lahko na-te-jeje? Katera je starejša oziroma mlajša, katera je boljša oziroma slabša? 5. KAJ JE PRAV: socializem, socializem ali socializem? Čema tak razloček? Kako imenujemo ustrezni pojem? 6. TAKO TAKO... Zakaj ni le-go slovenski, ni v duhu našega je-zika, ako na vprašanje: »Kako ti v-ide, kako se počutiš?« odgovoriš: »Tako, tako...?« Odgovorite po domače!

7. IZGOVORITE in zaprite be-se-do, ki je bila zapisana prva v prvi vrstici najstarejše slovenske listine! Kako pravimo tej listini? In zakaj? *

Tako! Zdaj mnogo sreče in za-hvale! Če ste zdeli v črno, vam homo povedal v prihodnji številki.

KROKO KO DIL

F. M. Dostojevski

Danes, 13. januarja 1865 okrog pol enih, se je Jelena Ivanovna, ženi Ivana Matveječa, mojega učnega prijatelja in daljnega sorodnika, zahotelo, da bi šla gledat krokodila, ki so ga po odrejeni ceni kazali v Pasažu. Ivan Matveječ, ki je sicer že imel v žepu karto za iznozemstvo, je sklenil, da ustreže vroči ženini prošnji, kajti tudi njega samega je prišla radovednost.

»Stijajna, ideja,« je rekel nenavadno vesel, »pa pojdi-mo gledat krokodila! In predno odrimem v Evropo, ni slabo, če spoznam tudi tujece v Pasažu!«

Zeno je vzel god roko in namenila sta se v Pasaž. Kot stari domači prijatelj sem šel z njima. Se nikoli ni-nisem videl Ivana Matveječa v tako prijetnem razpolo-ženju, kakor tega nepozabnega dne, ki je bil ponovni dokaz za to, kako malo vemo o svoji usodi.

V Pasažu se je Ivan Matveječ najprej čudil lepoti stavbe, ko pa smo prišli v oddelek, kjer so kazali kroko-dila, ki so ga pred nedavnim pripeljali v prestolnico, je rekel, da bo plačal vstopnino četrtr rublja tudi zame. Kaj takega so do takrat še ni zgodilo. Ko smo vstopili v sobo, smo videli poleg krokodila še papige, neke posebne ka-každe in celo vazo opic v pesemnem zaboju, skritem v ozadju. Prav pri vhodu, poleg zida na levi strani, pa je stal velik železni zaboj podoben barji, pokrit s močno že-lezno rešetko. Na dnu je bilo nekaj vode, v kateri so hra-nili ogromnega krokodila, ki je ležal negiben kot klada. Verjemo so ga v našem negostoljstvem in vlažnem pod-nebju zapustile vse moči in tako nam ni vzbudil posebne radovednosti.

»To je torej krokodila,« je rekla Jelena Ivanovna ra-zočarano in začelo, »mislim, da je... nekako dru-gačen!«

Verjetno ni bil stvar nič mislila, ali pa si je krokodila predstavljal kot stvar, narajeno iz briljantov. Tedaj je pristopil k nam Neurel, lastnik in gospodar krokodila ter nas pogledal nenavadno zvišča.

»Popolnoma prav ima,« mi je šepnil Ivan Matveječ, »saj je edini v vsej Rusiji, ki ima krokodila.«

To nepomembno pripombo sem si razlagal kot nena-vadno razpoloženje, v katerem je bil ta dan Ivan Matve-ječ.

»Zdi se mi, da vaš krokodil ni živ,« je rekla Jelena Ivanovna, nekoliko užaljena zaradi lastnikove nepristop-nosti. Ljubko se mu je nasmehnila, ker je mislila, da bo s tem teledobom pridobila — poteza, ki je za ženske zna-čina.

»O, ne madamete,« ji je odgovoril v slabi ruščini, mal-ce dvignil rešetko in jel čohati krokodila po glavi.

Tudiš je stvar, hoteč pokazati, da je živa, zagibala z nogami, pomahala z repom in spustila glas podoben za-gletemu rogovu.

»No, ne, bo bodi hudi, Karlehen,« je rekel Nemec, ko je krokodil zadovoljil njegovo samobjube.

»Kako je ta krokodil oduren, prav prestrašila sem se,« je rekla Jelena Ivanovna še bolj korektno. »Se sa-njalo se mi bo o njema.«

»Ampek v sanjah vas ne bo užgnil, madame,« je gelantno pripeljel Nemec in se svoji duhovitosti sam najbolj smejal. Od nas mu ni nihče odnesel odgovoril.

»Pojdimo, Semjon Semjonovič,« je rekla Jelena Iva-novna in se obrnila samo k meni, videlimo ci raje opice. Med njimi je nekaj prav ljubkih in rada jih imam... krokodil pa je prav grozen.«

»O, ne boj se draga moja,« je vzkliknil za nama Ivan Matveječ in se junačil pred svojo ženo. »Ta zasnaja ni prebivalec faraonovega kraljevstva nam ne bo storil prav nič hudega,« in ostal je pri zaboji. Pa ne smemo to, celo rokavico si je snel z roke in začel krokodila dražiti z njo po nosu. Lastnik pa je šel z Jeleno Ivanovno, edno žensko obiskovalko, k zaboji z opicami.

Vse je šlo torej v reku kot le kaj in nič hudega nismo mogli predvidevati. Jelena Ivanovna se je z opicami prav otroško bavavala. Vzklikala je od zadovoljstva, nago-varjala vedno mene in igrala naproti Nemcu ravnočudnost. Krohotala se je, ko je opazila, da so mnoge opice podobne njenim znanim in prijateljem.

Tudi sam sem se razveselil te podobnosti, ki je bila kar občina. Nemce je hdel z nama in se psmatral, ker ni vedel, ali naj se smaje ali ne. Nenadoma pa je nečloveški kraj pretresel novo stvarbo. Nisem vedel, kaj naj si mislim, obstal sem kot vtopen. Potem sem zagledal Jeleno Iva-novno, ki je gažljala, obrnila sem se in — kaj sem videl! V smračnem krokodilnem gobcu sam zagledal uboge-ga Ivana Matveječa. Krokodil ga je zarabil za život, ga že dvignil v zrak, da je Ivan Matveječ obupno bral, se bre-nutek in — zmanjkalo ga je.

V tem je bilo nekaj groznega in obenem nekaj smeš-nega, morda zaradi brzine in nepredskovanosti dogodkov, ne vem zakaj, toda zadrževal sem se. Takoj sem se za-vedel, da je bil moj smeh do skrajnosti neprimeren, zato sem se obrnil k Jeleni Ivanovni in rekel z izrazom veli-ke žalosti:

»Konec je z našim Ivanom Matveječima!«

STVARNOST in BESEDE

Iz razgovora o kulturnih vprašanjih na Koprskem

I.

SHPZ v Kopru je v ponedeljek sklical nekakšen posvet kulturnih delavcev. Pogovorili naj bi se o dejavnosti naših kulturnih in umetniških ustanov, o znanstvenem in literarnem prizadevanju posameznikov, skratka, kakor temu pravimo, o kulturnih vprašanjih.

Poudariti moramo, da je pobuda tovarišev pri SHPZ nad vse hvalevredna. Več ljudi več ve in tudi v širšem krogu laže razčisti marsikateri nesporazum, še važneje pa je, da na takih posvetih, razgovorih, imenujemo jih kakorčemo, najde novih pludi. Omenili bi samo še željo večine udeležencev, da bi se taki razgovori nadaljevali, da bi jih uvrstili vsaj v zimskem času v naš redni kulturni koledar in jim kvečjemu določili vrstni red razpravljanja po posameznih kulturnih panogah. Še bolj bi bilo, da bi jih navezali na razne kulturne dogodke, kot na primer: premiera v gledališču, izid nove knjige, nova razstava in podobno.

—o—

Predmet prvega razgovora naj bi bila naslednja vprašanja: kulturni delavci in društva, ljudska prosveta, gledališče, knjižnica, muzej, razstave, časopisi, revija, založba in kritika. Govorili smo o tem in onem, nismo pa rešili, ali vsaj, v kolikor ni tak zbor pristojen za reševanje posameznih vprašanj, nakazali nika-ke rešitve.

Menimo, da ne bo odveč, če nakazana vprašanja osvežimo v našem listu, ker bomo na ta način ustregli udeležencem samim, še bolj pa mnogim ostalim, ki razgovoru niso prisostvovali. Saj besedo o naših prosvetnih in kulturnih stvareh imamo vsi, ki smo kakorkoli prizadeti. Teh vprašanj je pa več, zato jih tudi ne nameravamo nakazati vseh naenkrat, pač pa bi se v tem prvem sestavku ustavili pri Zvezi kulturnih delavcev, ljudski prosveti in, če oprostite nesistematičnost, še pri naši kritiki. To pa zaradi tega, ker je vzbudila največ zanimanja in najbolj razgrela kri.

—o—

Pred leti so poskušali ustanoviti in deloma tudi ustanovili razna strokovna društva, med njimi novinarsko, zgodovinsko, DIT, prosvetnih delavcev, poskušali pa so še ustanoviti društvo likovnih umetnikov, glasbenikov, gledališčenikov in druga. Vsa ta društva poleg posameznikov naj bi sestavljala Zvezo društev kulturnih delavcev. Ne trdimo, da ni bilo v tem nekoliko zanesenosti in prece-njevanja lastnih sil in tudi potreb, to je pokazala praksa, ker so ta društva v glavnem kmalu zamrla. Bilo je pa to prizadevanje nekakšen izraz možnosti dati našim kulturnim strokovnjakom, tisti, če naj se tako izrazimo, organizacijsko obliko. Zastoj Zveze ima pa le svoj vzrok. Tega bi morali iskati kulturni delavci vsak v samem sebi. Tega vzroka pa večina še ni našla, zato tudi ne čuti potrebe po raznih organizacijskih oblikah. Iz teh in mnogih drugih vzrokov tudi ne kaže obujati Zveze. Če pa vsekakor vzbuditi delavnost in medsebojno povezovanje kulturnih delavcev po strokah. Ta delavnost navznoter v posameznih društvih naj bi se izražala v medsebojni pomoči, vzpodbujanju, posredovanju in izmenjavi izkušenj, skupnih nastopih, zastopanju stanovskih interesov v odnosu do skupnosti in podobno. Ker pa ta društva ne bi mogla biti sama sebi namen, kakor to nista znanost in umetnost, jasno sledijo iz tega naloge teh društev navzven. Tu naletimo na stikališče na skupno točko kulture in prosvete. Iz tega tudi sledijo naloge kulturnih delavcev ter njihove bveznosti do teženj in želje po izobrazbi našega delovnega človeka. Ne bi mogli trditi, da so kulturni delavci, ki se poklicno ukvarjajo z ljudsko-prosvetnim delom, te svoje naloge prezrli, je pa verjear v našem kulturnem življenju vse premalo stremljenja dvigati splo-

šno narodovo kulturo in pomagati naši ljudsko-prosvetni rasti. Kako temu od pomoči, bi morali razpravljati prav na skupnih razgovorih.

Teženje našega delovnega ljudstva po prosvetni dejavnosti se izražajo z ustanavljanjem raznih društev, krožkov in podobno. Take teženje so po večini le zdravo seme, ki se razra-aste v hohotno drevo, če ga vrtnar — prosvetni delavec — neguje s potrebnim ljubeznijo in skrbjo. Tako je v večini primerov. Je pa tudi še dosti semen, ki sploh še ni vzkliko.

O delu posameznih društev, včlanjenih v SHPZ, bi se lahko obširneje pogovorili na razširjenem sestanku odbora. Vsak kulturni delavec pa bi moral stalno spremljati rast ljudsko-prosvetnega dela v svojem območju in svoji stroki. Ljudska prosveta je širši pojem, kakor smo ga vajeni slišati. To niso samo dramski in pevski nastopi, pač pa kulturno politično življenje nasploh.

Naj ob zaključku povemo še na kratek o kritiki. Tovariš Bartol je na posvetu pravilno poudaril, da je nastop kritikov razveseljivo dejstvo. To namreč dokazuje, da nekaj je, da se nekaj poraja. V povojnih letih smo vsi priča socialističnemu poletu naše ustvarjalne in poustvarjalne umetnosti, naše znanosti, sploh naših kulturnih prizadevanj. Vse to spremlja kritika. To je popolnoma pravilno in potrebno. Kritika opozarja na možnosti, na nepravilnosti, informira ter mobilizira javnost, skratka sodi o vsem početju. Kritiko razumemo seveda kot sodbo, taka je

tudi v prvotnem pomenu besede in bi morala služiti tudi kot izhodišče za nadaljnje delo. Če človek namreč pravilno preceni sile in možnosti in uvidi napake, uspešneje dela. Taka kritika je tudi zaželena. Toda mi take kritike nimamo, ali vsaj nimamo dobre take kritike. Večina naših kritikov razume svoj posel kot strastno in pristransko gledanje od zgoraj navzdol na prizadevanja določenega človeka oziroma skupine. Tako seveda nimamo koristi, pač pa logično nerazumevanje in ogorčenje prizade-tih. Ni tudi malo primerov, da kritik zavije svoja izvajanja v neprodne tenčice besednega bleka in nepregledanih filozofskih in estetskih nazorov.

Kritika je in mora biti subjektivna, pač pa mora kritik soditi po vesti in pretehtati, kakor sodnik, vse okoliščine. Če je kritik na nekem podstavku (to je, če je sposobnejši), je zato, da dobro vidi, ne da se zaničljivo ozira okrog sebe. Ostra kritika je potrebna, vendar ostro boš nastopil takrat, ko obsojaš, to pa storiš, ko ti vse okoliščine to narekujejo. Smo tudi za strastno kritiko, vendar strastni bomo takrat, ne ko bomo stvari osebno jemali, pač pa takrat, ko bomo osebno prizadeti in zaskrbljeni nad našim napredkom, nad razvojem.

O tem danes, prihodnjic pa še o nekaterih naših ostalih kulturnih vprašanjih. Dobro bi bilo, če bi se še kdo oglašal o tem ali onem vprašanju v tisku, kar bi lahko služilo kot napotilo za ustno razpravo.

IZ LJUDSKOPROSVETNEGA ŽIVLJENJA

Gostovanje PD „Valentin Vodnik“ iz Doline v Divači

V nedeljo so nas obiskali člani prosvetnega društva „Valentin Vodnik“ iz Doline pri Trstu. Veliko ljudstva se je zbralo v kinodvorani Zadružnega doma. Pevski zbor je s sodelovanjem našega mešanega zbora društva „Svoboda“ uprizoril zelo lepo upeel koncert. Med odmori je igrala godba na pihala iz Doline, na koncu pa sta oba zbora skupno zapela našo državno himno.

Član gostujočega društva se je ljudem zahvalil za udeležbo in se prav lepo in pohvalno izrazil o našem pevskem zboru. Povedal je nadalje, kako se morajo oni še vedno trdo boriti za svoje pravice in da so še vedno tisti Primorci, o katerih pravi naš Bevk v svoji pesmi:

»Našo kri smo po svetu sejali.

Potlej smo dejali:

Bomo nove češnje zobali,

z novim vinom šumečim napili zdravico.

In ko smo prijeli kozarce v desnico, napili vam — kjer solze so bile, ki so se grenke v kupo nalile, besedo udušile...»

Dvakrat so krvaveli za svobodo po vseh koncih sveta, a še vedno jih loči od skupne matere — krivična meja...

Po koncertu smo imeli prosto zabavo s plesom. Igrala je godba iz Doline. Mladina se je zavrtela ob zvokih poskočnic in valčkov, mi pa smo se umaknili v »pomočničnico« na utoho. Tam je bilo preskrbljeno za žejo in za želodec. V prijetnem pogovoru smo se pobilže seznanili z našimi brati onstran meje. Želimo si še takih obiskov. Kraševce

V Kopru bodo ustanovili delavsko prosvetno društvo „Svoboda“

Na seji iniciativnega odbora za ustanovitev slovenskega delavskega prosvetnega društva »Svoboda« so sklenili, da bo imelo to društvo svoj ustanovni občni zbor v nedeljo 21. t. m. ob 8. uri zjutraj. Novo ustanovljeno delavsko prosvetno društvo bo imelo svoj pevski zbor, dramsko, likovno, glasbeno in nekatere druge skupine. Za posamezne deleke tega društva pa se je daleč prijzavilo

že nad 150 aktivnih članov in okrog 70 podpornih članov.

PREDAVANJE NA LJUDSKI UNIVERZI V KOPRU

Danes, v petek 19. t. m., bo imel ob 20. uri v mali dvorani Ljudskega gledališča predavanje direktor arheološkega muzeja v Pulju tov. prof. Boris Bačić.

Predavanje, ki ga bodo spremljale projekcije, bo »O umetnosti Istre«.

Istega dne popoldne bo imel tov. Bačić tudi predavanje na sestanku koprške skupine Društva srednješolskih vzgojiteljev, kjer bo govoril o raznih arheoloških problemih Istre. Razen članov te skupine (slov. gimnazije, osemletke v Dekanih, Smarjah in Sv. Petru) se lahko udeleže tega predavanja tudi drugi člani dru-

Obisk slovenskih književnikov v Pivki

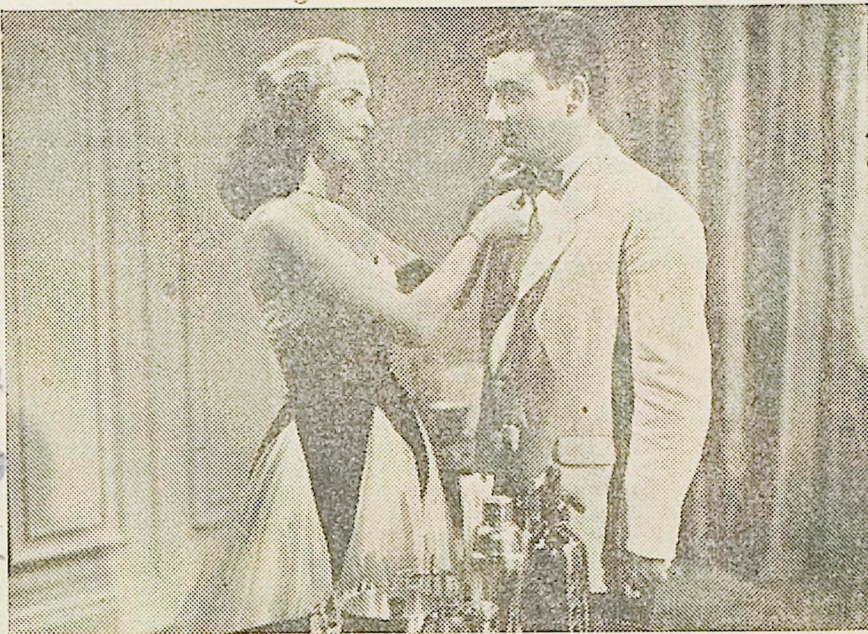
Vnedeljo popoldne so nas obiskali slovenski književniki. Spomlad, ki so bili na obisku, so obljubili, da bodo priredili kulturni večer in pripravili kulturno uro tudi za naše najmlajše in za mladino. To obljubo so izpolnili in vsi smo jim zelo hvaležni.

V naši sredi smo pozdravili pet slovenskih priljubljenih književnikov: Franceta Bevka, Mateja Bora, Josipa Ribičiča, Lili Novy in Janeza Potrča.

Tovariš Franc Bevk je otrokombral povest o kurirju Andrejčku in še eno o starki in razbojnikih. Pesnik Matej Bor jebral nekaj pesmi za najmlajše, Josip Ribičič pa jebral zgodbo, ki se je vršila v nekem titalijanskem taborišču. Tov. Lyli Novy je razveselila naše malčke s pesmicami o sadju. Za zaključek je tovariš Janez Potrč prebral zanimivo pravljico za mladino. Bilo je malo za smeh in dobro voljo, malo pa tudi resnega.

Leglo je bilo videti pionirje, kako so se naslajali ob smešnih pesmicah. Da so z zanimanjem sledili je bil dokaz popoln mir med čitanjem. Velika dvorana »Javorja« je bila do zadnjega kotička zasedena.

Želimo, da bi naš književniki še obiskali, kar je tovariš Bevk tudi obljubil v imenu Društva slovenskih književnikov.

Prizor iz filma »Povratak v življenje«

NOVI FILMI

Povratak v življenje

V kinematografiji ni redek primer, da naletimo na filme, ki vsebuje o več ali manj samostojne in ločene prizore. To je zlasti pogosto pri Američanih.

S filmom »Povratak v življenje« so to poskusili tudi Francozi in uspeli.

Film je razdeljen na pet novel, povezanih med seboj s celotno problematiko filma: povratak petih ljudi, ujetnikov in deportirancev, po zadnji svetovni vojni. Vrnili so se domov v življenje, toda spremenili so se sami, kakor se je spremenila tudi njihova okolica.

Iz vseh petih zgodb vsakokrat bolj ali manj močno zazveni: koliko groze in trpljenja je prinesla vojna, žal to ne več vojne, storimo vse, da ohranimo mir in sporazum med narodi.

V prvi noveli, v režiji André Cayatta, je upodobljen povratak tete Eme iz zloglasnega Dachaua. Živ mrlič, a nikomur se ne smili. Niti sorodnikom, ki so ji med vojno s sleparijo pobrali vse premoženje. Toda Ema se je vrnila vsa dobra in blaga. Ni zamerila sorodstvu goljufije in preprirov zaradi dediščine in jih sama reši iz neugodne situacije s tem, da overi svoj ponarejeni podpis.

Georges Lampin je režiral drugo novelo, v kateri je prikazan povratak natakarija Antona, ki dobi zaposlitev na svojem starem službenem mestu. V tem hotelu so pa nastavljene samo ženske ameriške vojske. Mladi natakarij vzbudi v osamljenih ženskah zanimanje in še več... toda vojaška disciplina ne dovoljuje avantur. Antona premestijo iz nočne na dnevno izmeno. Po tej spremembi zavladava v hotelu zopet mir.

Tretja novela nam prikazuje povratak Gerarda, ki ga igra boljši francoski odrski in filmski igralec Louis Jouvet. Gerard pobegne iz nemškega taborišča, toda pri begu je hudo ranjen. Bolezen mu onemogoči, da bi se spet privadil rednemu življenju. Neke noči najde v svoji sobi ranjenega nemškega vojaka, ki je na begu. Bil je to vojni zločinec, ki je pobijal ljudi zato, da bi njegova domovina v vojni zmagała. Gerard skuša vzbuditi v njem kesanje; in ker mu to ne uspe, mu da močno dozo morfija ter mu pomaga na oni svet brez bolečin, čeprav zločinca sovraži.

Renéja igra v četrti noveli znani Noël-Noël. Ko se vrne René domov, ga vsi slavijo kot narodnega heroja. Povsod je dobrodošel, le doma ga čaka veliko razočaranje. Ne najde niti svoje ljubice, niti stanovanja. Ne preostane mu drugega, kot da se poroči z vdovo, novo lastnico svojega stanovanja in adoptira njene otroke.

V peti noveli pripelje Louis iz ujetništva nemško ženo. Vsa vas, tudi njegovi starši, ki so v vojni zaradi Nemcev veliko pretrpeli, jo sovražijo. Šele ko leta zaradi sovraštva prebivalstva poizkusi samomor, jo ljudje vzbujajo. Spoznali so, da ona vendar ni kriva gorja ter zločinov, ki so jih Nemci povzročili v vojni.

Film »Povratak v življenje« bo brez dvoma pritegnil in zadovoljil tudi zahtevnejše gledalce naših kinematografov.

REPERTOAR

LJUDSKEGA GLEDALIŠČA KOPER
Petek 19. XII. ob 17. Gogolj: »Zemite« v Kopru. Znižane cene — v korist Novoletne jelke.
Sobota 20. XII. ob 20 Gogolj: »Ženitev«. Gostovanje v Postojni.
Nedelja 21. XII. ob 16. Gogolj: »Ženitev«. Gostovanje v Sežani.
Torek 23. XII. ob 20 Golar: »Vdova Rošinka«. Gostovanje v Piranu.

PRESTRANAK

KUD »Miroslav Vilhar« iz Knežaka je v nedeljo gostoval v Prestranku z mladinsko igro »Snežuljčica«. Mladi gledalci so bili zelo navdušeni nad igro in so s ploskanjem pozdravili amago pravice nad zlim.

Brko

Brko

Za pospeševanje kmetijstva v sežanskem okraju

Pred dnevi se je sestel strokovni podbor pri okrajni zadrugi zvezi za pospeševanje vinogradništva, sadjarstva in splošnega kmetijstva v okraju Sežana. Ker je zadnje čase vprašanje kmetijstva postalo na splošno predmet razgovorov, mislim, da bodo kmetovalci radi prebrali naša opazanja in ukrepe.

V našem okraju imamo sedaj drevesnice v Odolini, ki pa ne zadostujejo za vse potrebe. Kmetijska zadruga v Komnu ima namen urediti drugo drevesnico, ki bi vzgajala prtične hruške, breskve, jabolka, kake, orehe in razne druge podlage, kot bi se pokazala potreba. Drevesnica v Odolini pa bi vzgajala jabolka, hruške in slive.

Za povečanje in izboljšanje vinogradništva bo treba urediti še eno drevesnico v območju kmetijske zadruge Dutovlje. Ta naj bi imela zmogljivost 50.000 komadov vložnih cepljenk. Drevesnica v Komnu pa bi dajala 80 do 100 tisoč vložnih cepljenk. Ti dve drevesnici naj bi potem zadostovali vsem potrebam okraja. Ker se ni

pravilnika za trsnice in drevesnice, ga bo društvo inženirjev in tehnikov v najkrajšem času izdelalo. Pravilnik naj bi zahteval red v trsnicah in drevesnicah, poročstvo za čistost sort in podlag ter tudi kazni za kršitelje.

Obnova sadjarstva v Brkinih slabo napreduje. Letos so zriholali kakih 5 hektarjev zemljišča. Posadili pa bodo okoli 7 hektarjev skupnih sadovnjakov. Kar zadeva sorte bo potrebno, da se bodo sestali člani društva inženirjev in tehnikov okrajev Sežana in Postojna in določili v okviru republiškega sadnega sortimenta, sadni izbor za Brkine.

Veliko bolje napreduje obnova vinogradov v Istri. Do sedaj so zriholali okoli 40 hektarjev, posadili pa bodo do pomladi 20 hektarjev.

V sežanskem okraju še nimamo dobre vinske kleti, ki bi bila nujno potrebna. Dogaja se, da vsa mogoča podjetja in tudi razne tvrdke iz Trsta predlagajo vina pod imenom kraški teran, ki pa nimajo prav nobene zveze s teranom. Se »žlah-tak« niso, z njim pa niti v devetem kolenu. Taka klet bi naš kraški teran dvignila do tiste rane, ki jo zasluži in jo je tudi vreden.

Težave bi bile s skupno predelavo in kletarjenjem, toda tudi te bi že kako premastili, ker bi bil glavni dobiček skupna kornica.

Kraške vinogradnike stane pridelava enega litra vina 40 do 45 din, dočim stane vinogradnike Južne Francije le 7 do 8 din za liter. To je velika razlika in bo treba v bodoče misliti na posameznih proizvajalnih stroškov. Zaenkrat je prvi korak k temu v strojni obdelavi vinogradov.

Za naprej bodo kmetijski odseki pri naših kmetijskih zadrukah glavni nositelji kmetijskega napredka na vasi. Sleditakrat, ko bodo ti kmetijski odseki pričeli s stvarnim delom, bodo te zadruge dobile svoj pravi značaj. Mnogokrat se dogaja, da zadruge nimajo na razpolago zaščitnih sredstev, sadik, semen in podobno. Zadruge prodajajo nečistom nekatere antikile dražje kot članom. Ta fond naj bi šel izključno za krepitev teh odsekov, ki skrbijo za dvig kmetijstva na vasi.

Tudi ustvarjeni dobiček naj bi šel v korist vseh članov, to je za nabavo tistih strojev, ki so v vasi potrebni.

Letos se je na gornjem Krasu pojavil škodljivec sovka, ki je napravil veliko škodo posebno v Breštovici. Kmetovalci naj bi v takih primerih takoj obvestili odgovorne ljudi, da bi poskrbeli za zaščitne ukrepe.

Vsaka kmetijska zadruga in tudi člani bi morali biti naročeni na strokovne časopise kot »Naša vas«, »Kmetijski vestnik«, »Slovenski Jadranski« in druge, ki prinašajo zelo dobre strokovne in poučne članke. Tak strokovni časopis bi moral biti na mizi vsakega kmeta in člana zadruge.

Tudi o nagrajevanju bi morali voditi več računa. Nagraditi morajo tiste ljudi, ki skrbijo, da bo kmetijska zadruga na vasi postala — res kmetijska.

K. J.

Iz tovarne mila Salvetti v Piranu

Naše gospodinje dobro poznajo milo tovarne »Salvetti« v Piranu. Ko je po osvoboditvi povsod tako manjkalo vseh vrst mila, je bila prav tovarna »Salvetti«, ki je reševala gospodinje velike skrbi, kako bodo oprale perilo. Res, da ni mogla zadostiti vsem potrebam, ker ni imela na razpolago vseh potrebnih surovin, toda svoj posel je opravljala dobro.

Danes je na trgu že toliko različnih vrst pralnega in toaletnega mila, da gospodinje res ne vedo, kateremu bi dale prednost. Piranska tovarna mila je torej lahko ponosna na izvršeno delo.

Te dni bo tovarna prejela iz Zahodne Nemčije poseben stroj za izdelovanje industrijskega olja ter ostankov predelave oljk v oljčno olje. Za nabavo tega stroja je bilo investiranih 7 milijonov dinarjev.

Tovarna je začela izdelovati tudi pralni prašek, dišeče toaletno milo in varekino. Zadnje čase je bilo veliko povpraševanje po teh proizvodih in je tako ustrezno vsem konzumentom. Računamo, da bodo nekaj od teh izdelkov lahko tudi izvozili.

Tovarna je zadnje čase zaposlila več novih delavcev.

MEHANIZACIJA KMETIJSTVA V SLOVENIJI

Danes je vsakemu zadrugu in kmetu jasno, da brez mehanizacije ni mogoče napredovati in izboljševati kmetijsko donosnost. Vedno bolj jasno stopa v ospredje obdelava zemlje povsod tam, kjer so za to dani pogoji. Lahko rečemo, da je ni več vasi, ki ne bi v letih po osvoboditvi napravila koraka naprej v mehanizaciji. Če ni opaziti drugega napredka, se je uveljavil vsaj nov moderen železen plug, ki je zamenjal starega lesenega. Še se dobro spominjam nezaupanja kmetov, in to tudi takih, ki bi jih lahko prištevati k razgledanim in naprednim, v neki požgani vasi na Primorskem, ko je takratna kmečko nabavno pro-

Mi preizkušeni praktiki ne veljamo nič več.

Pa so jo mladi res »polomili« — toda ne tako kot so prerokovali »stari praktiki«. Zapregli so par močnih konjev in pognali. Da ste videli, kako je šlo! Nov plug je rezal globoko in široko brazdo ter jo lepo preobračal. »Stari praktiki« so le od daleč opazovali, ko pa so videli, da je mladi zadrugu izpustil celo pluznice in je plug vseeno lepo oral, so prišli v bližino.

Nekaj časa so trdo molčali in opazovali, nato pa je eden dejal: »Glej ga vraga, kako lepo orje in se izogiblje kamnov. Kar samo ga dvigne, ko pride do skale. Kdo bi si mislil...«

Nov plug je tako premagal staro zakoreninjeno konzervativno mišljenje. Boljšemu in lažjemu delu so dali priznanje tudi stari ljudje. Danes si tisti plug isposajajo tudi taki, ki so največ govorili proti njemu.

To sem hotel omeniti le za ilustracijo. Nezaupanja našega malega kmeta je deloma upravičeno v toliko, da mu nekdaj niso mogli nuditi strojev, ki bi odgovarjali njegovim razmeram in zmogljivosti. Danes tega strahu ni več, ker je na razpolago dovolj najrazličnejših tipov orodja, strojev, traktorjev in prevoznih kmetijskih sredstev. Vem, da bo zanimalo zadrugnike in kmete, če navedem nekaj števil o nabavi strojev in orodja v Sloveniji.

Letos so kmetijske zadruge v Sloveniji nabavile 57 traktorjev znamke »Unimog«, 222 traktorjev »Steyr«, 7 rignolnih plugov, ki orje meter globoko in trdo zemljo, 20 goseničarjev, 350 traktorjskih plugov in nad 1000 komadov raznih drugih kmetijskih strojev in naprav.

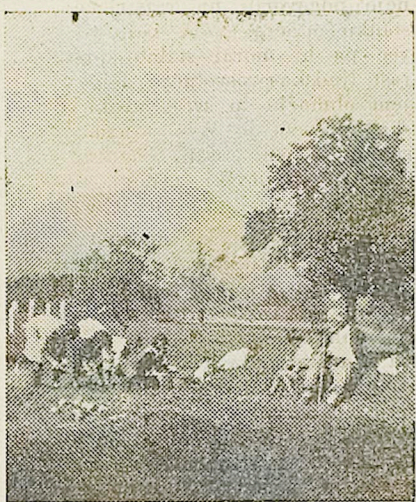
Republiško zadrugo uvozno podjetje »Agrotehnika« je letos uvozilo 700 milijonov dinarjev kmetijskih strojev in orodja.

Kmetovalci!

Berite Kmetijski vestnik ki prinaša zanimivosti in članke iz vseh kmetijskih panog

Na dan republike je bilo v Sloveniji odprtih 29 zadrugo-prosvetnih domov. Država pa je dala 85 milijonov dinarjev kredita zadrugam za dograditev zadrugnih domov.

Se nekaj je, na kar moram opozoriti bralce te strani. Na zadnjih volitvah so bili izvoljeni v svete proizvajalcev tudi predstavniki kmečkega zadrugništva. Ti bodo zdaj vodili vso gospodarsko in kulturno politiko občine, okraja in republike. Nekdanji zapostavljeni in zaničevani »zarukani kmetavci« bo tako imel besedo tudi na najvišjem mestu in bo lahko povedal svoje mnenje, kaj je prav in kaj ni. Ali je to res otipljiva socialistična demokracija, o kateri lahko v drugih državah samo sanjajo?! Stari ljudje so nam mlajšim nekdaj tako radi ponavljali geslo: »Kadar bo kralj Matjaž kraljeval, tedaj bo kmetič dobro kmetoval.« Danes pa si tisti kmetič — sam kraljuje. Če pa je že napravil tako velikanski napredek, da se na nekdaj kralje lahko poživja, tedaj bo gotovo ne samo dobro, temveč — zelo dobro kmetoval.

Pregleduje vskladisčen krompir

Letošnja dobra letina krompirja v goratih predelih Primorske je veliko pripomogla, da gospodinje ne bodo v zadregi za razne prikuhe. V krajih, kjer je zemlja tako dobro poplačala kmetovalcem in zadrugnikom njihovo delo, so po shrambah celi kupi krompirja. Ker imajo nekateri navado, da krompir vskladisijo v podzemskih hramih stanovalskih hiš, kjer je posebno v zimskem času premalo zraka in svetlobe, nastaja nevarnost, da začne gniti. Danes je na razpolago več sredstev, ki preprečujejo gnitje krompirja. Vse kmetijske zadruge morajo imeti na razpolago ta sredstva za svoje člane. Lahko pa si kmetje pomagajo z domačim sredstvom, ki je vsak dan pri rokah, to je z živim apnom. Poznam kmetovalca, ki že leta in leta uporablja živo apno v prahu in to že v jeseni, ko spravlja krompir v shrambo. Živo apno potrese na vsako 20 cm visoko plast. Ni potrebno, da bi krompir kar zasul z živim apnom, to bi tudi škodovalo. Dobra pest apna na površino več kvadratnih metrov zadostuje. Površina kupa je videti po potresenju, kakor da ga je nalahko poprasilo.

Tako obvaruje svoj krompir pred gnitjem in pravi, da je imel vedno dober uspeh. Tudi če seganje posameznega krompirja, ne more okužiti drugih.

dajna zadruga dobila dva moderna železna pluga. Da ste samo slišali kritiko in omalovaževanje:

»Kaj, s tem da bodo orali? Vidi se, da ne znajo več trezno misliti. Boste videli, kako bodo lomili kambe in trgali vprežnice, ko bodo zapregli. Saj smo se z lesenimi tolikokrat zlomili lemež ali črtalo. Mladi res mislijo, da bodo vse naenkrat preobrnil. Se bodo že zbrihtali, ko jih bo udarilo in jo bodo polomili.

Goriški, briški in vipavski vinogradniki so se odločili za napredno vinogradništvo

Na Goriškem so kmalu po priključitvi začeli ustanavljati sadijsko vinogradniške zadruge, ki so začele z obnovo vinogradov in sadovnjakov. To je bilo treba na eni strani pozdraviti kot lep napredek, na drugi strani pa so zadrugniki začeli z deli obnavljanja vinogradov na neprimernih krajih, kar jim je povzročalo denarne težave. Niso znali izbrati zemljišča in sadili so nepravne vrste trt na zemljišče, ki ni odgovarjalo. Tako so nastale precejšnje težave, ki so ogrožale napredek teh zadrug.

To je videl gospodarski svet pri okrajnem LO in je takoj predlagal, da bi se osnovala vinarsko-sadijska postaja, ki bi nudila pomoč zadrugnikom in kmetom. Predlog je bil sprejet in je tudi okrajna skupščina odobrila ustanovitve postaje kot proračunske ustanove okraja.

Ze nekaj mesecev deluje postaja v prostorih nekdanjega dijaškega doma v Sempetru v splošno zadovoljstvo zadrugnikov in kmetov. Strokovnjaki pomagajo zadrugnikom in kmetom z nasveti pri določevanju primernih zemljišč za nove vinograde, svetujejo vrste trt za saditev in nakazujejo razne agrotehnične ukrepe.

Sedaj urejujejo agrokemični laboratorij za analizo vin.

V tesni povezavi so tudi z Društvom kmetijskih inženirjev in tehnikov. Člani tega društva imajo sedaj v zimskem času predavanja po vaseh goratega predela o živinoreji, izboljšanju travnikov in pašnikov ter o mlekarstvu, v Brdih in na Vipavskem pa o vinogradništvu, sadjarstvu in kletarstvu.

V obnovi vinogradov so letos

največ napravili v Brdih, kjer so obnovili 37 hektarjev vinogradov. Delovna zadruga v Fojani je sama obnovila 7 hektarjev vinograda. V Brdih bodo prihodnje pomlad začeli graditi moderno vinsko klet z zmogljivostjo 300 vagonov vina. Za to klet, ki bo stala okoli 200 milijonov dinarjev že pripravljajo načrt.

Na Vipavskem so obnovili že 28 hektarjev vinogradov. Od teh bodo 11 hektarjev zasadili z žlehtnimi sortami kot merlotom, cotajcem, rizligom in malvazijo.

V Brdih in v Vipavski dolini bodo prihodnje leto nadaljevali z obnavljanjem vinogradov. Tako bo samo kmečka delovna zadruga v Bukovici uredila 10 hektarjev novega vinograda. Po več hektarjev bodo obnovili tudi v Vipavi, Biljah, Oseku, Renčah, Neblem in Dobrovi. Skupno bo prihodnje leto urejenih nad 100 hektarjev novih vinogradov.

Država pomaga zadrugnikom z dolgoročnimi krediti, da lažje zmorejo začetne stroške. Delo obnove opravljajo stroji, rovnica in saponi sta že naša edino mesto kamor spadata — v stari šari.

Obnova vinogradov je bila nujno potrebna, ker so stare trte že popolnoma opešale: V petindvajsetletni okupaciji so vinogradi le pešali, ker je bila konkurenca iz Italije prevelika. Tako so bili vinogradniki prisiljeni sejati pšenico in koruzo, da so se preživeli. Danes se jim ni treba bati konkurence, ker so naša vina že utrla pol v inozemstvo. Če bodo pridelali dobra in res kakovostna vina, ni strahu, da bi jih ne mogli prodati. To pa je tudi glavni namen obnove vinogradov. — jp.

Na juriš - nad ličinke koruznega molja!

Ze več let zaporedoma so kmetovalci pritožujejo, da jim nekaka »pimpinela« dela veliko škodo na koruzi. Če vprašas ženo, ki čez polje obira peso na njivi, kako kaže koruza, dobiš skoro vedno isti odgovor:

»Malamente, pimpinela bo vsega pokvarila.«

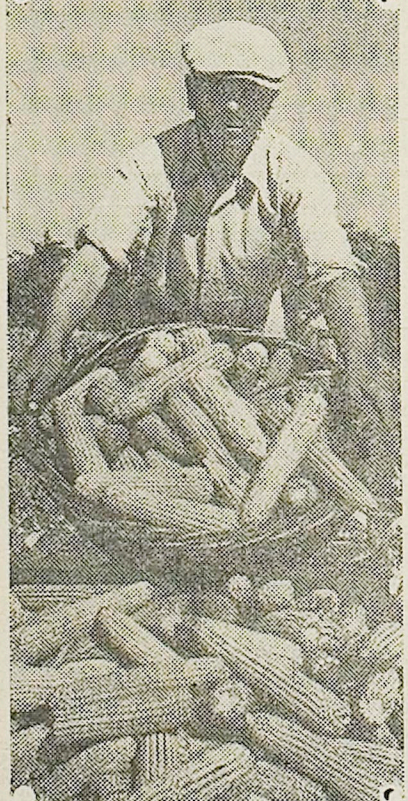
To pa je tudi vse. Da bi se le malo pozanimali, kako bi tega velikega škodljivca tudi uničili, jim pa ni mar. Naši strokovnjaki so vedno opozarjali na tega škodljivca in tudi dajali navodila za uničevanje, toda nalteti so na gluha ušesa. Leta 1949 je Uradni list objavil odredbo o obveznem zatiranju koruznega molja, toda tudi ta je ostala le na papirju.

Letos bodo na podlagi odredbe najstrožje ukrepali proti vsem tistim, ki se ne bodo držali navodil za zatiranje. Zato navajamo v naslednjem še enkrat glavna navodila.

Znano je, da koruzni molj in vešča (pimpinela), prezimata v koruznici. Na pomlad izlezejo iz stebel že izleženi metulji in začnejo polagati jajčeca na mlade koruzne rastline. Tudi v storžih ostanejo bube tega škodljivca.

Najbolj do živega bomo temu škodljivcu prišli, če bomo vso koruznico poželi prav pri tleh in jo na mestu zažgali. Ker imajo nekateri navado, da koruznico, posebno gornje dele porabijo za krmo živini, naj bi jo pokrmili čimprej, najkasneje pa do meseca marca. Vse to ni zamudno opravilo in ne povzroča nobenih stroškov. Potrebno je samo malo dobre volje. Omeniti moramo še, da bi delo posameznika ne imelo uspeha. Skupna borba vseh zadrugnikov in kmetovalcev bo prinesla zaželjene uspehe.

Še enkrat: Na juriš na koruznega molja, da bo prihodnje leto pridelek koruze res zdrav in dober!

Upravi

SLOVENSKEGA JADRANA

KOPER

Santorjeva 26 - Poštni predal 2

ZAKLAD SIERRE MADRE

32. NADALJEVANJE

Ko je Howard tako mimogrede omenil, da Lacaud natanko ve, kaj hoče, kajti njegovo početje ni kar nič tako sanjarsko kakor pri večnih, je rekel Curtin: »Mene nič ne more zapeljati. Pa naj mi prinese kakor pest debel kos zlata. Ne bi ga marala.«

»Maral? Zakaj pa ne?« je rekel Dobbs. »Maral je. Toda kako ga odnesti? Saj bomo še to, kar imamo, komaj spravili domov. Nič več ne maram zlata, razen če mi ga prinese. Sedaj pa mirno dalje.«

Ta večer so sedeli precej molče ob ognju. Vsak je imel vse preveč opravka s svojimi mislimi in načrti, da bi mu bilo za pripovedovanje, ali pa, da bi mirno poslušal drugega. Bila je že tema, ko so pospravili šotor in odpotovali.

»Ti ostaneš pač le tu?« je vprašal Curtin Lacauda.

»Da, mnogo opravka me še čaka,« je odvrnil slednji.

»Potem pa mnogo sreče, dečko. Mogoče bomo kdaj pozneje utegnili poslušati tvojo zgodbo,« je menil Dobbs, smeje se. »Tukrat boš mogoče imel tudi že dokaz.«

Lacaud je potisnil roko v žep in odgovoril: »Dokaz? Dokaz, praviš? Jih imam še sedaj. Toda saj ne utegneta.«

»Tako je,« je rekel Dobbs. »Sedaj gremo. Mudi se nam, da bi že enkrat imeli vse na varnem.«

Howard je segel Lacaudu v roko in rekel: »Zapustil sem ti nekaj soli, pripravil v drugih malenkosti, ki so nam v napoto. Mogoče jih boš potreboval. Tu leži še tudi kos šotorovine. Kar vzemi jo, pomoči je dobra za drč.«

»Hvala,« je odvrnil Lacaud.

Tudi Dobbs in Curtin sta segla Lacaudu v roko. Dobbs mu je dal to baka, Curtin pa prgišče patronov. Sedaj, ko so se poslovljali, so se nenadoma spoprijateljili. Curtinu je bilo že na jeziku, da bi ga povabil, naj odide z njimi; saj mora biti vendar strašno, takole samemu čepeti v gošči, zlasti ko ni nobenega upanja, da bi kaj našel; dovolj dolgo so bivali tu, preobrnili vsak kamenček in natanko vedeli, kaj se da in česa se ne da dobiti. Toda rekel ni nič razen: »Good bye.«

Tudi Howard je nekaj podobnega mislil. Hotel mu je reči, naj odide z njimi; nameraval mu je poskrbeti službo v svojem kinu, za operaterja ali hišnika bi bil kar dober. Toda tudi on mu tega ni omenil, dal mu je samo roko in rekel: »Good luck.«

Dobbs si je pa mislil, da bi možki več na potovanju nič ne škodoval; če bi jih napadli razbojniki, bi jih bilo več, razen tega pa bi se razdelil tovar na štiri moše in bi ne bilo tako sumljivo; toda stisnil mu je samo krepko roko in rekel prijazno: »So longe.«

Kmetije, delavci, uslužbenci, mladina!

Naročite se na bogato ilustrirani tednik
Slovenskega Primorja

„SLOVENSKI JADRAN“

Ki vam vsak teden prinaša najrazličnejše dogodke iz vseh področij domačega življenja in iz tujine, romane, literarne črtice, strokovne članke s področja kmetijstva, znanosti, tehnike, zgodovine in zdravstva, mladinske povesti, članke o ženskih vprašanjih, modo, šport, šah, humor in še mnogo raznih drugih zanimivosti. V novem letu 1953 bo »Slovenski Jadran« izpolnil svoje rubrike s kvalitetnimi članki in zanimivimi fotografijami ter še bolj upošteval želje in navzete svojih bralcev.

Sodelujte v listu s svojimi prispevki, pomagajte izboljšati njegovo kvaliteto, sporočite nam svoje želje!

Če ste že naročnik »Slovenskega Jadrana«, ponudite naročilnico prijateljem in znancem, ki še niso naročeni. Čim več bo naročnikov in sodelavcev, tem bolj bo list.

Trimesečno naročnina znaša 130.— din, polletna 250.— din in celoletna 500.— din.

Če hočete, da boste dobili »Slovenski Jadran« že prihodnji teden in ga nato redno prejeli, izpolnite takoj spodnjo naročilnico, jo odrežite in oddajte na pošto. Če naročite list za svoje, ki so drugod, napišite njihov točen naslov, kamor naj pošljemo list, vaš naslov pa navedite spodaj, kjer je prostor za lastnoročen podpis.

Podjetja in ustanove opozarjamo, da z uspehom objavljamo vse oglase in reklame, saj »Slovenski Jadran« ni razširjen samo v Slovenskem Primorju, temveč ga berejo tudi po drugih predelih države, številne naročnike pa imamo tudi v inozemstvu. Uprava lista stremi, da so reklame objavljene na vidnem mestu in tehnično čim bolj opremljene.

Tukaj odrežite!

Naročilnica

Naročam en izvod tednika »Slovenski Jadran« na naslov:

Ime in priimek _____

Bivališče _____

Pošta _____

Naročnino bom plačal, ko prejmem vašo poloainico!

Das _____

(Lastnoročni podpis)

Tudi Lacaud je rekel vsakemu kratko besedo v slovo, nato je nekaj časa stal in zrl za odhajajočimi. Ko jih ni več videl, se je obrnil k ognju, ga malo pobrskal kar s škornji in rekel glasno: »Škoda.«

»Hvala,« je odvrnil Lacaud.

Potniki so bili primorani napraviti s prtljago velik, težaven ovinek, če so se hoteli izogniti vasi, kjer je imel Curtin navado kupovati; na noben način niso hoteli, da bi jih prehivalci videli. Nameravali so vasko prebivalce pustiti v mnenju, da je Curtin še zmeraj v gorah. Pa tudi potem, ko so imeli vas že daleč za sabo, niso hodili po potih, marveč po stezah, kjer so bili bolj v svesti, da bodo le redkokdaj koga srečali. Čim bolj so se oddaljevali od okrožja, tem bolj so smeli upati, da bodo prispeli v mesto, ne da bi jih kdo videl. Ko pa prispeli v mesto, bodo že s svojim premoženjem na varnem. Tam bi stopili v hotel, bi vse lepo zamotali v nove zavoje in bi sedli s kovčgi na železnico.

V žepu sedaj skoroda niso imeli gotovine razen nekaj pez, ki morajo zadostiti do mesta. Tam bi prodali osele in vse, česar bi ne potrebovali, in tako bi dobili denar za vozmino. Toda v mesto je bilo treba šele priti. In to je zahtevalo dokaj časa. Razdalja ni bila tako silna. Toda po potih niso hoteli hoditi, ker bi na njih laže srečali razbojnike ali deželno policijo, kakor pa na skritih stazah. Čim manj ljudi so srečavali, tem ljubše jim je bilo.

Toda vse steze niso bile speljane tako, kakor so si želeli. Vse steze so vodile ali v vas ali pa k človeški naselbini. Včasih so kar nenadoma zadeli na vas, ne da bi kaj takega pričakovali ali želeli. Kakor hitro so vas zagledali, je bilo že prepozno, da bi se obrnili. Postali bi sumljivi.

Tako so prispeli drugi dan v neko indijansko vas, ki se je niso mogli več izogniti. Sicer pa ni nič kaj nenavadnega, če potuje skozi vas oslovsko karavana. Redko se sicer pripeti, da vodijo karavano samo beli, toda nad tem si ni nihče belil glave, ker imajo belci čisto prav čudne misli.

Ko so prispeli na sredo kraja, so zagledali pred noko kočjo štiri Mehikance. Trije od njih so imeli krke sebe pripete na naboji, zadaj pa revolver.

»Policija je,« je rekel Dobbs Howardu. »Nas že imajo.«

»Zdi se, da je res policija,« je rekel stari Dobbs, je zaustavil osele, toda Howard ga je smil in rekel: »Le nikakih neumnosti. Če se tako zaustavimo ali se celo obrnemo, je z nami končano. Potem takoj opazijo, da ni nekaj v redu. Kar mirno dalje, kakor bi imeli čisto vest. Saj jo tudi imamo. Samo pristojbin nismo plačali in dovoljenja nimamo.«

»Toda utegne nas stati vro ropotijo,« Dobbs je klen. Medtem se je tudi Curtin približal.

»Kaj pa hoče možki z očeli?« je vprašal in z glavo pokazal na moža, ki ni bil oborožen in je stal pred vhodom v kočjo in se očitno pogovarjal s stanovaleci.

»Brikone bo vladni kemisar,« je rekel Dobbs. »Vrag vedi, kaj se je zgodilo. Le pojdimu kar lepo mirno dalje.«

Mehikanci niso opazili prišlecev. Šele ko so prispeli na trg, kjer je stala kočja, se je ozrl eden izmed policistov po njih. Potem se je zdelo, kakor da bi ostalim rekel, nikar se ne vsi ozri in gledali za potniki, ki so šli oziroma dalje. Ko so trg že skoro prekorčili, je nenadoma nekdo zaklical za njimi: »Holla, senjores, un momento!«

»Sedaj nas pa imajo,« je polglasno rekel Dobbs.

»Grem kar sam tja,« je predlagal Howard, ovidva pa ostanita pri oslih. Bom že videl, kaj hočejo.«

Howard je stopil k njim. Ko je stal pred možmi, je rekel: »Dober dan, s čim pa vam moremo postreči?«

»Ali prihajate z gor?« je vprašal eden od uradnikov.

»Da, na lovu smo bili.«

»Ste vi cepljeni?« je nadalje vprašal moža.

»Ali smo kaj? Ali smo cepljeni?« Howard je izrekel te besede lahkotno, kajti takoj je spoznal, čemu so možje tu.

»Seveda, vsi smo cepljeni. Se kot majhni otroci. Tako zaukazuje pri nas zakon. V svojem življenju sem bil že gotovo desetkrat cepljen.«

»Kdaj pa zadnjikrat?«

»Pred dvema letoma.«

»Ali imate certificato pri sebi?«

Howard se je zasmejal: »Tega vendar ne bom zmeraj nosil v žepu.«

»Kajpak da ne,« je rekel mož. »Toda potem vas moram cepiti. Smo cepitvena komisija in moramo vsakega cepiti, ki ga srečamo tu po vaseh.«

Mož z očeli je stopil v kočjo in se vrnil s kovčgom. Odprl ga je, Howard pa je razgalil nadlaket in mož mu je zabodel iglo v meso. »Z vami pa nimamo toliko težav kakor s tukajšnjimi ljudmi,« je rekel smeje se. »Tu moramo oprezovati za ljudmi in še nam pobegnejo v gore in gošče, ker mislijo, da jim hočemo odrezati glavo.«

»Da, je menil policist, medtem ko je jemal knjigo iz žepa, sčee hočemo vse prebivalce tod cepiti, nas stane več truda, kakor če bi morali poloviti tolpo razbojnikov. Toda bolezen se bo razširila, če ne pocepimo vseh. Naj teže je z otroki. Ženske kriče, kakor bi hoteli otroke pomoriti, in se kot brezumne bore z nami, kadar hočemo iglo zabosti. Le ogledite si moj obraz, vsega so ženske razpraskale, in tule ima moj tovariš veliko hulo na glavi, kjer so ga ženske s kamnom zadele. Ze štiri dni se mudimo tu. Vsi so se poskrbili in izstradali jih moramo, da se bodo zopet vrnili. Polagoma bodo že prišli, ker so videli, da se zmeraj žive otroci, ki smo jih cepili. Toda le kako naj jim razložimo, da delamo samo njim in njihovim otrokom v prid.«

Medtem je listal po knjigi, dokler ni našel praznih listov.

»Napišite tu na obe strani svoje ime,« je rekel uradnik.

Howard je napisal in vrnil knjigo.

»Koliko let vam je?«

Uradnik je tudi to spisal, podpisal list, edirgal polovico ob luknjicasti črti in jo izročil Howardu.

»Tu imate certificato, drugo polovico si pa obdržimo v knjigi. Pa še ostala svoja tovariša pošljite sem, jima ne bo nič škodovalo, četudi sta že desetkrat cepljena.«

»Koliko pa sem dolžen?« je vprašal stari. »Denarja imam prav malo.«

»Plačati pa vam ni treba nič. Ne stane nič. Plača vlada.«

»To je pa zelo pocenja,« je rekel Howard smeje se in potegnil rokav narzodol.

OGLASI IN OBJAVE

Dne 3. decembra sva si v Kopru z nekom pomotoma zametjala kolesa. Soprijazletega naprošam, da se zgleda v Rosmarinu pri Kopru št. 31 da si bova kolesa spet zamenjala, da bo prav na obe strani.

Jože Kofjancić

ZAHVALA

Podpisana Guštin Marija se iskreno zahvaljujem poštvovalci Narodni zaščiti v Izoli za tako hitro izsleditev dvokolesa, katerega mi je nekdo ukradel v Izoli.

Med revaler, ki so nam poslali pravilne rešitve nagradne križanke, smo razdelili dve ključni nagradi. Nagradi prejmeta Eva Mikš in Trsta in Irena Zaruck iz Ljubljane.

RADIO

JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

Najvažnejši sporedi

od 20. 12. do 26. 12. 1952

SOBOTA, 20./XII: 14.30 Jezikovni pogovori; 14.40 Domači zvoki; 17.30 Vesela harmonika; 18.15 Igra orkester Kostelanez; 18.30 Morja široka; 18.45 Simfonični plesi; 21.00 Večerni koncert; 21.30 Od sobote do sobote; 21.45 Spored plesne glasbe. — NEDELJA 21. 12.: 8.30 Za naše kmetovalce; 9.00 Mladinska oddaja: Tržaška mladenska Vojka — pogovor s pionirji; 13.00 Promenadni koncert; 13.45 Glasba po željah; 14.30 Iz domačih logov in galjev; 15.00 Z mikrofonom med našim ljudstvom; Med našimi vojski; 15.20 Zabavni orkestri in marškiraj; 16.30 Slušna igra: »Kres« po noveli A. Kavačevića; 17.40 Krížem po Jugoslaviji v narodni pesmi; 18.30 Slovenska pesem ob slovenskem Jadranu. — PONEDELJEK 22. 12.: 11.00 Igra orkester JLA iz Portoroža; 11.30 Žena in dom; 14.30 Iz športnega sveta; 14.40 Domači zvoki; 17.40 Pesmi jugoslovanskih narodov; 18.15 Nekaj melodij, ki so vam všeč; 18.30 Jezikovni pogovori; 18.40 Koncert solistične glasbe — sodelujeta violinist Igor Ozim in sopranistka Otta Ondina; 20.00 Gaetano Donizetti: »Lucia di Lammermoore.« — SREDA 24. 12.: 11.30 Šolska ura; Antična razlaga in verovanje o nastanku človeka; 14.30 Kulturni razgledi; 14.40 Domači zvoki; 17.40 Pesmi jugoslovanskih narodov; 20.30 Poje ženski zbor učiteljske iz Portoroža p. v. Mirna Hasla; 21.30 Igrajo veliki revijski orkestri; 22.00 Plošite z nami. — ČETRTEK 25. 12.: 14.20 Od Triglava do Jadrana; 14.40 Domači zvoki; 17.40 Pesmi jugoslovanskih narodov; 18.15 Množične in delovne pesmi pojo zbori; 18.30 Iz ljudske revolucije; 18.40 Jugoslovanski zabavni ansambl in solisti. — PETEK 26. 12.: 11.00 Melodije za velike in male; 14.30 Po svetu okrog; 14.40 Domači zvoki; 15.00 Šolska ura; 17.30 Valčki in polke; 17.40 Pesmi narodov Jugoslavije; 18.15 Igra orkester JLA iz Portoroža; 18.30 Poizini pa rožice ne cveto...; 21.00 Literarna oddaja: Bevkova mladinska dela; 22.00 Vabilo na ples.

Nagradna križanka

1	2	3	4	5	6	7
8						
9				10		
11			12		13	
	14	15		16		
		17				
	18					
		19				
	20				21	
22					23	24
25		26		27		
28			29			
30						

Vodnjavno: 1. mesto v Istri, 8. nabočnik, 9. kos lista, 10. kačji glas, 11. kratka za savtomobile, 13. kazalni zaimek, 14. gorska vrsta v severozahodnem delu Sahare, 17. nedoločni zaimek, 18. luča, stoječa voda, 19. osebnostni zaimek, 20. shodi, zbiranja množic, 22. kratka v pisni, 23. dva soglasnika, 25. otok v Jadranu, 27. okrajni ljudski odbor, 28. brezvestno, 30. koruzna jed.

Navpično: 1. živilo, 2. železne spone, 3. vani spravljajo Indijanci puščice, 4. pisar starih Slovanov, 5. majhno naselje, 6. vaditi, veščati, 7. možko ime, 12. država v srednji Italiji, 15. ptič, 16. vojna luka ob atlantski obali v Afriki, 20. žitna krovina, 21. majhno potovanje, 22. nemurne, norec (v narečju), 24. tuj navih, Rm, 26. dolžne barve, 27. kratka za mednarodno organizacijo, 29. dva razlika samostalnika.

Kako živijo žene v zapadnem svetu

Po zadnji vojni je v naši državi postalo samo ob sebi umevno, da sodelujejo žene v vsem javnem, kulturnem, političnem in gospodarskem življenju naroda ter da imajo volilno pravico. Kako pa je s pravicami žena v zapadnem svetu, v Evropi in Združenih državah Amerike?

V zapadnih deželah so leta 1918 in pozneje v dvajsetih letih uvedli volilno pravico tudi za žene. Edina izjema je Svica, kjer žene še danes nimajo volilne pravice. Tudi pravice švicarske žene so v drugih stvarih večje, kakor drugje na Zapadu. Mož si kljub upravlja in razpolaga z ženinim imovino ter o njej tudi odloča, vendar sodoča tudi žena o usodi imovine, pridobljene v zakonu, in kar je zelo važno tudi pri vprašanju vzgoje otrok.

In kako je v Veliki Britaniji? Konservativni zakoni veljajo še v manjšem in čeprav na pr. že dolgo velja pravica žene v imovinskih zadevah, je vendar moč tisti, ki v družini o vsem odloča.

V treh severnih deželah, na Švedskem, Norveškem in Danskem, so že leta 1918 dokončno odpravili nadvlado moža. Tam velja namreč zakon, da sta oba zakonca enakopravni, svobodni in samostojni stranki in nihče od obeh nima pravice enostransko odločati o skupnih ali drugih rečeh. Vsa zakonca imata svojo lastno imovino in pravico sodelovanja v imovinskih zadevah.

V tem pogledu pa so si zelo podobni zakoni v južnejših deželah, Franciji, Belgiji, Holandiji, Italiji, Španiji in na Portugalskem. Upravljanje imovine je izključno v rokah moža. Zakonca sicer lahko skleneta »zakonsko pogodbo«, v kateri določita imovinska vprašanja in predvidevata morebitno delitev premoženja, toda to je veljavno samo pred sklenitvijo zakona, po njem ne. Spominja se samo na staro Jugoslavijo, kjer so bili zelo pogosti primeri, da je grem žo kmečko ali

meščansko dek'le med največjo ljubezensko srečo prepisalo vse premoženje na moža, pozneje pa, ko se je zakon zrahljal ali razdril, je bila opetarjena ne samo za ljubezen, ampak tudi za doto. V vseh teh južnih deželah ima edinoletna mož pravico do vzgoje otrok. V Franciji si na pr. pridobi to pravico žena šele po moževi smrti. Izgubi pa jo zopet, če se ponovno poroči. Nekdaj tako napredna dežela, ki je med francosko revolucijo dala prvič svetu tri velika gesla »svoboda, enakost in bratstvo« ima danes zelo zaostale in patriarhalne zakone.

Zdaj pa si oglejmo še položaj žene v Združenih državah Amerike. V primerjavi z zapadnim svetom je tam za žene veliko boljše, kajti tudi žena-gospodinja uživa več pravic in ugodnosti kot na pr. v Avstriji, Nemčiji ali Italiji. V Ameriki so prav redki primeri, da bi žena možu stregla, mu čistila čevlje ali ga kakorkoli razvajala. Tako je v vsakodnevnem življenju, zakoni sami pa so še precej konservativni. Sicer pa je zakonodaja v sleherni izmed Združenih držav različna.

Kakor vidimo v mnogih zapadnih deželah žena nima tistih pravic, ki

ji pripadajo po vseh naravnih in človeških pravicah in zakonih. Žena ima v zakonu in v javnosti podrejeno vlogo. V zakonskih vprašanjih je velikega pomena premoženjsko stanje in ženinim imovino daje buržoazna družba v upravljanje izključno možu. Tudi o imovini, pridobljeni med zakonom, odloča v 36 državah edinoletna mož, medtem ko vdove v 14 državah niti po smrti svojega moža ne morejo odločati o vzgoji in usodi svojih otrok.

Nekoliko naprednejša zakonodaja je v severnih deželah, kjer je tudi vprašanje zaščite otrok urejeno sodobneje in napredneje. To je razumljivo, ker je v teh deželah žena močnejše vključena v javno življenje in delo kot na pr. v romanskih deželah Italiji, Španiji in na Portugalskem. Kjer ne stoji žena na lastnih nogah, ker si ne služi sama svoj kruh, se ne more in noče odločno boriti in se otestiti krivičnega moževega gospodarstva. Vzrok vsemu temu pa je tudi pomanjkanje prave ženske organizacije, ki bi se dosledno borila za dosego upravičenih ženskih zahtev in pravic.

Trije modeli mladostnih in ljubkih oblek. Prva je s tričetrtinskimi raglan rokavi in zelo zvončastim krilom, okrašenim s široko borduro temnejše barve. Iz istega temnejšega blaga je tudi pas in ovrtnik. Srednja je prikupna karirasta obleka s kombinacijo črt in raglan rokavi; zapenja se na hrbtu. Tretji model bo prav gotovo vsaki všeč, život je oprijel, krilo naloženo, na hrbtu kratka zadrga.

Drobne življenske modrosti

Čim mlajša se počuti žena, tem prostodušneje priznava svoja leta.

Brez koristi zapravljen čas je slabo naložen kapital.

Koristna spoznanja pridejo bolj od znotraj kot od zunaj.

Tudi pri ljudeh včasih pregorijo varovalke.

Ni važno, kaj ti je kdo obljubil, ampak kaj je storil.

Čim težje so okoliščine, tem bolj pokažejo ljudje svoje pravo lice.

Mnogi ljudje se radi ponašajo s trmo kot z močno stranjo svojega značaja.

Tudi v Kopru bomo praznovali Novoletno jelko

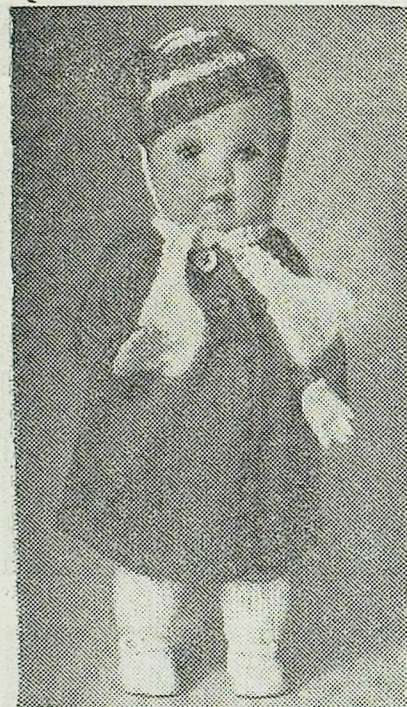
Vse naše množične organizacije, zlasti pa naše žene, so zagrabile za delo in si prizadevajo, da bo praznik naših otrok, Novoletna jelka, vsestransko dobro uspel in razveselil naše malčke.

Praznovanje bo trajalo od 21. do 31. decembra. V novi ribarnici bodo trgovska podjetja MA-NA, Egida, Fructus, Omnia in Li-Pa organizirale otroški sejem, na katerem bodo v prodaji najlepše igrače, oblekice, tople copatke, zabavne knjige in slikanice. V gozdičku pred hotelom »Trilava« bodo postavili veliko jelko, ki bo razsvetljena v najrazličnejših barvah. Dedek Mraz pa bo prišel v otroške vrtnice, prinesel priidnim otrokom darila in pripovedoval pravljice.

Prav vsi v našem mestu spremljajo te priprave z največjim zanimanjem in že lepo število podjetij in ustanov se je odzvalo pozivu ter prispevalo v denarju in blagu, da bomo naše malčke čim bolj razveselili. Za ta praznik bodo obdarovani vsi otroci brez razlike, kajti naša socialistična domovina izkazuje prav vsem enakom skrb in ljubezen. L. P.

Če hočeš, da boš videti večja

Nič ne žaluj, če si majhne postave. Lahko ima žena le 1,50 m pa ni videti majhna, razen kadar stoji poleg visoke osebe. Toda mora si znati pomagati. Kako? Z visoko pričesko, z zmernimi lepotičenjem, s pokončno držo toda ne tako, da ti štrli brada naprej, pač pa tako, da držiš tilnik kar najbolj vzravnan, in s tem, da paziš, da se ne zrediš v bokih. V ta namen opravljaš redno tole vajo: leži vznak na tla, z rokami stran, noge skrči in se z levim kolonom dotikaj leve, z desnim kolonom pa desne roke. Ali pa to vajo: stoj vzrav-

Novoletna jelka je pred durmi. Iz najrazličnejših ostankov volne lahko napravite novo obleko za lutkico svoje hčerke. Verjemite, da jo boste zelo razveselili.

ZDRAVNIŠKI KOTIČEK

»Žalostna Marjetica«, Postojna: Vaš mož nima prav, ko vam očita. Zdravniške izkušnje potrjujejo, da niso redke izjeme, kakršne ste doživeli in opisali. Razlago specialistov za ženske bolezni vam bom poslal v pismu, za kar je potrebno, da pošljete svoj naslov. Na drugo pismo za zdravniški kotiček pripišite: »Osebo za zdravnika« in verjemite, da zdravniki ne smejo biti čenče. Prav zato ni vse za v časopis. Eno pa drži tudi za druge: če se dva vzameta, prav gotovo ne govorita pametno, kadar si očitata, kakšna sta nekdanj bila.

A. K., Žusterna: Vaš sedemletni otrok je ležal v bolnici zaradi revmatičnega vnetja sklepov in srca. Vprašujete, kdaj je priporočljiva operacija tonzil in kaj naj še storite, da se vnetje ne bi ponovilo in poslabšalo.

V neprijetni in nezdravi jesen-

ski vlagi v Žusterni, tik ob morju, je nevarnost za novo poslabšanje revmatičnega vnetja pri otroku res precej velika. Varujte zato otroka prehladov s primerno obutvijo in obleko in varujte ga pred mokroto ter zatohlim zrakom tudi v stanovanju, ki je morda vlažno. Obenem pa nikar ne pretiravajte z ogrevanjem. Skrbite za zdravo prehrano in izdaten počitek. Če je srce oškodovano, je potrebno, da otrok počiva čim več. Preprost pregled krvi (krvna sedimentacija) bo pokazal, ali ni za otroka morda še vedno prvo in najvažnejše zdravlilo strogo mirovanje v postelji. Peljite zato otroka na kontrolni pregled k njegovemu zdravniku.

Operacija tonzil je dovoljena šele takrat, ko se revmatično vnetje sklepov in srca umiri. Prezgodnja operacija bi otrokovo bolezen nevarno poslabšala.

Nepričakovan konec državnega šahovskega prvenstva

Letošnji turnir za državno šahovsko prvenstvo je bil tako glede poteka kakor samega zaključka najrazburljivši od vseh po osvoboditvi. Menda se šahovski strokovnjaki pri nas še niso nikoli tako zmotili kot sedaj, ko so predvidevali borbo med novim prvakom Rabarjem in starim prvakom Gligoričem. Do te borbe namreč sploh ni prišlo, kajti Rabar in Gligorič sta igrala daleč pod svojo običajno formo. Prvi je končal v drugi polovici tabele. Gligoriču pa se je le s skrajnim naporom posrečilo, da se je prerinil v ospredje.

Borba za prvo mesto se je odvijala med dvema igralcema, ki so ju postavili šele v drugo vrsto favoritov — med Trifunovičem in mladim

Fudererjem. Čeprav je dr. Trifunovič že pred turnirjem namignil, da se je za turnir dobro pripravil in da bo verjetno marsikomu prekrizal račune, niso njegovi nasprotniki vzeli tega preveč resno. In zgodilo se je, da so se namigovanja našega odličnega mednarodnega mojstra povsem uresničila. Njegova zmaga na tem turnirju je hkrati tudi njegov največji življenjski uspeh, saj je zmagal v kitogu najboljših naših šahistov in v času, ko je jugoslovanski šah nedvomno na največji višini od svojega obstoja.

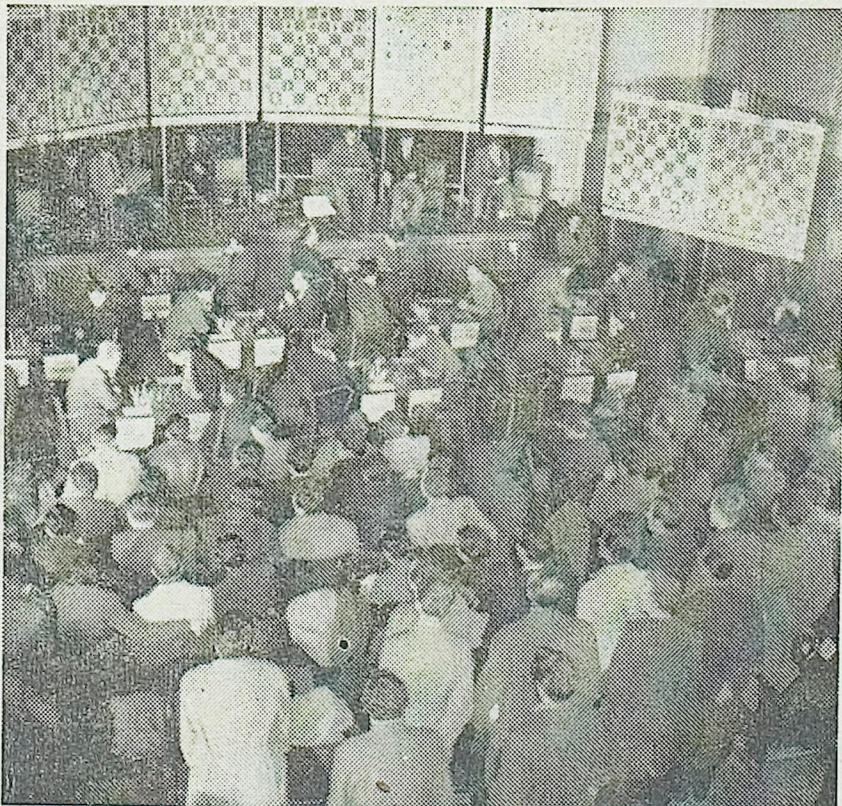
Drugo mesto predstavlja za Fudererja ogromen uspeh, čeprav je v tem uspehu skrito nekoliko tragike. Pred zadnjim odločilnim kolom je

namreč Fuderer vodil s pol točke naskoka pred Trifunovičem, v zadnjem kolu pa mu je preostalo srečanje s predzadnjim na tabeli. Kdo neki je računal, da bo Fuderer izgubil z mnogo slabšim igralcem in da bo razen tega Trifunovič zmagal nad močnim Matanovičem. A prav ta edina teoretična možnost se je izpolnila. Mladost in pomanjkanje večje turnirske prakse sta zanesla Fudererja, ki je imel takorekoč naslov državnega prvaka že v rokah, da je odločilno partijo igral raztreseno in jo tudi izgubil.

Fuderer je kljub temu dokazal, da je danes eden najmočnejših naših igralcev in da gre njegov razvoj še hitreje naprej, kakor smo predvidevali. Od osemletnega dečka, ki je pred dobrimi dvajsetimi leti vzbudil v Subotici ogromno pozornost z množanjem na pamet troštevilišnih števil, virtuoznim igranjem klavirja in s šahovskimi zmagami nad najboljšimi tedanjimi igralci v Subotici, se je razvil danes mednarodni mojster, za katerega lahko rečemo, da naglo stopa po stopinjah Reshewskega. Po tem turnirju njegovi uspehi ne bodo več presenečenja, temveč le potrdilo njegovega velikega talenta.

Plasman drugih igralcev je bolj ali manj realen, če izvajamo Gligoriča, ki je verjetno utrujen od številnih letošnjih nastopov, Rabarja, ki je bil očitno nerazpoložen, Matanoviča, ki bi mu pripisal isto bolezen kot Gligoriču in končno našega mojstra Puca, ki je mu zrljano zdravje tudi tokrat preprečilo doseči večji uspeh.

Ob koncu bi omenil, da je bil ta turnir nova afirmacija našega mladega šaha, saj smo dobili kar tri nove mojstre: Djuraševića, Trajkoviča in Bogdanoviča. Slovenska mojstrska kandidata Krivec in Kržišnik sta nabrala pet oziroma 6 točk, kar je nedvomno dokaz, da nista igrala tako podcenjujoče vloge, kakor bi sklepali po njunem plasmanu.

Pogled na turnirsko dvorano v Beogradu

Ureja uredniški odbor. - Odgovorni urednik Milko Stolja. Tiska tiskarna »Jadrana« v Kopru.

"Modre veverice"

Osebe in igralci

Drejče : Eler Bruno
Tom (Tomaz) : Glavina Bruno
Majda : Oblak Nerina
Belka : Angelini Lucijana

Fotografija: C. Vigor Režija: A. Ksadis

